

Bakalářská práce

Postavení prezidenta v politickém systému České republiky

Studijní program:

B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Barbora Skálová

Vedoucí práce:

Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.
Katedra filosofie

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Postavení prezidenta v politickém systému České republiky

<i>Jméno a příjmení:</i>	Barbora Skálová
<i>Osobní číslo:</i>	P21000461
<i>Studijní program:</i>	B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
<i>Specializace:</i>	Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra filosofie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je podrobně analyzovat a zhodnotit postavení prezidenta České republiky v politickém systému ČR. První část práce představí obecnou problematiku politických režimů, role prezidentů v parlamentních a poloprezidentských systémech a jejich postavení ve vybraných evropských státech. Druhá část práce detailně rozebere postavení prezidenta v ČR – jeho pravomocí a jejich formální i neformální proměnu v souvislosti s přechodem z nepřímé na přímou volbu. Ve třetí části budou rozebrány prezidentské volby s ohledem na poslední uplynulé v roce 2023. V závěru práce bude shrnuto, jak se prezidentský post proměnil, a jak funguje v dnešní době. Materiálově bude práce vycházet z dostupných pramenů a relevantní sekundární literatury. Studentka bude v průběhu práce rozebírat metodické postupy s vedoucím práce a pravidelně docházet na konzultace.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

CHARVÁT, Jakub a Petr JUST. První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, 245 s. ISBN 978-80-86855-96-7. KOUDELKA, Zdeněk. Prezident republiky. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, 375 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-126-7. KUDRNA, Jan, ed. Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby. V Praze: Karolinum, 2012, 173 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. ISBN (Brož.). NOVÁK, Miroslav a Miloš BRUNCLÍK, ed. Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech – Česká republika v komparativní perspektivě. Praha: Dokořán, 2008, 399 s. Bod. ISBN 978-80-7363-179-6. ŠUTKA, Pavel. Zákon o volbě prezidenta republiky – přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami států Evropské unie. Praha: Leges, 2016, 271 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-169-4.

Vedoucí práce:

Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání práce:

14. dubna 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 30. června 2024

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
garant studijního programu

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

PODĚKOVÁNÍ:

Ráda bych poděkovala mému vedoucímu práce panu Mgr. Ing. Martinu Brabcovi, Ph.D za odborné vedení mé bakalářské práce. Jeho výstižné připomínky, doplňování zdrojů a trpělivost během tvorby práce mi moc pomohli k jejímu zdárnému ukončení.

ANOTACE

Bakalářská práce se podrobně zabývá postavením hlavy státu České republiky a jejími formálními a reálnými pravomocemi. V první části jsou rozebrány příklady jednotlivých politických systémů, jejich vymezení a zařazení České republiky. Prezident České republiky je v krátkosti porovnán s prezidentem Slovenské republiky díky společnému historicky-geografickému kontextu. Druhá část rozebírá postavení prezidenta ČR s historickým ohlédnutím na postavení prezidenta Československa a tvorbu Ústavy ČR. Následně jsou rozebrány prezidentské samostatné a kontrასignované pravomoci, ze kterých jsou vyvozeny formální a reálné pravomoci. V poslední části je dopodrobna analyzována proměna z nepřímé na přímou prezidentskou volbu. V závěru jsou shrnuty všechny poznatky bakalářské práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

prezident České republiky, přímá volba, politické systémy, pravomoci, odpovědnost

ANOTATION

The bachelor thesis deals in detail with the position of the president of the Czech Republic and its formal and real powers. The first part discusses examples of different political systems, their definition, and the classification of the Czech Republic. The President of the Czech Republic is briefly compared with the President of the Slovak Republic due to the common historical-geographical context. The second part discusses the position of the President of the Czech Republic with a historical look back at the position of the President of Czechoslovakia and the creation of the Constitution of the Czech Republic. Subsequently, presidential independent and counter-signed powers are discussed, from which formal and real powers are derived. In the last part, the transformation from indirect to direct presidential election is analyzed in detail. Finally, all the findings of the bachelor thesis are summarized.

KEYWORD

President of the Czech republik, direct election, political systems, powers, responsibility

OBSAH

1 Úvod	11
2 Politické systémy	12
2.1 Prezidentský systém	13
2.2 Poloprezidentský (semiprezidentský) systém	14
2.2.1 Duvergerovci.....	15
2.2.2 Post-duvergerovci	16
2.2.3 Odpůrci Duvergerovy definice	16
2.3 Parlamentní systémy	17
2.3.1 Pozitivní parlamentarismus	19
2.3.2 Negativní parlamentarismus	19
3 Postavení prezidentů v Polské a Slovenské republice	21
3.1 Polsko – poloprezidentský nebo parlamentní systém?	21
3.2 Slovensko – parlamentní systém	23
4 Postavení prezidenta v České republice	27
4.1 Období 1918 až 1992.....	27
4.2 Postavení prezidenta v České republice	29
4.2.1 Nekontrasignované (samostatné) pravomoci.....	30
4.2.1.1 Jmenování předsedy vlády, jejích členů a přijímání jejich demise	30
4.2.1.2 Svolává zasedání a rozpouští Poslaneckou sněmovnu	32
4.2.1.3 Jmenuje zástupce jednotlivých státních orgánů	33
4.2.1.4 Ratifikuje zákony a právo veta	35
4.2.1.5 Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení	36
4.2.2 Kontrasignované pravomoci	36
4.2.2.1 Zastupuje stát navenek a sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy	37
4.2.2.3 Přijímá, pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí	39
4.2.2.4 Vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu	39
4.2.2.5 Jmenuje soudce.....	40
4.2.2.6 Amnestie, udělování a propůjčování státních vyznamenání	40
4.2.3 Další prezidentské pravomoci vyplývající ze zákonů	42
4.2.3.1 Vyhlašování válečného stavu, mobilizace, nouzového stavu a stavu ohrožení.....	42
4.3 Vznik, zastupování a zánik funkce	43
4.4 Odpovědnost	43
4.5 Prezidentské symboly	45
5 Přeměna z nepřímé na přímou volbu	46
5.1 Návrhy na přímou prezidentskou volbu od roku 2001 do 2003	47
5.1.1 Návrh Čtyřkoalice 2001	47

5.1.2 Návrh senátorů ze Čtyřkoalice.....	49
5.1.3 Návrh vládní koalice.....	49
5.1.4 Návrh poslanců ODS.....	50
5.1.5 Návrh poslanců KDU-ČSL a US-DEU.....	51
5.1.6 Návrh Vlády ČR.....	53
5.2 Návrhy na přímou volbu od roku 2007 do roku 2012.....	54
5.2.1 Návrh poslanců ČSSD.....	54
5.2.2 Návrh poslanců ze strany Zelených.....	55
5.2.3 Návrh senátora Jana Horníka.....	56
5.2.4 Návrh vlády České republiky 2009.....	56
5.2.5 Návrh poslanců ČSSD 2010.....	57
5.2.6 Návrh vlády ČR 2011.....	59
6 Přímá volba prezidenta České republiky.....	62
6.1 Uplynuté prezidentské volby.....	63
7 Závěr.....	65
8 Seznam literatury.....	68
8.1 Bibliografie.....	68
8.2 Internetové zdroje.....	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: hlasování o návrhu Čtyřkoalice 2001.....	48
Tabulka 2: hlasování o návrhu 22 poslanců ODS 2002.....	51
Tabulka 3: hlasování o návrhu poslanců US-DEU.....	52
Tabulka 4: hlasování o vládním návrhu z roku 2003.....	53
Tabulka 5: hlasování o návrhu poslanců ČSSD.....	55
Tabulka 6: hlasování o návrhu ČSSD z roku 2010.....	59
Tabulka 7: hlasování o vládním návrhu roku 2011.....	61

Seznam použitých zkratk

ČNB – Česká národní banka

ČSSD – Česká socialistická strana demokratická

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová známější jako Lidovci, je česká politická strana působící již od roku 1919.

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy založena roku 1991 je levicová strana nahrazující komunistické strany Československa.

LSU – politická strana nazývající se Liberálně-sociální unie fungující v letech 1991 – 1994.

ODS – Občanská demokratická strana je středopravicová až pravicová politická strana existující od roku 1991 a aktuálně podílející se na vládě. Nejvýraznější osobností je nyní předseda vlády Petr Fiala.

PS – Poslanecká sněmovna – dolní komora Parlamentu ČR

TGM – Tomáš Garrigue Masaryk, první československý prezident

TOP 09 – Tradice, odpovědnost, prosperita je politická liberální středopravicová strana

USA – Spojené státy americké

US-DEU – Unie svobody – Demokratická unie, středopravicová politická strana působící během let 1998 – 2010

ÚS – Ústavní soud České republiky

VV – Věci veřejné byla politická strana v letech 2010 – 2012

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je postavení prezidenta v politickém systému České republiky z důvodu jeho nejasně stanovených funkcí a pravomocí vymezených Ústavou ČR. Toto téma jsme si zvolili z toho důvodu, že od schválení přímé prezidentské volby v roce 2012, si první přímo volený prezident Miloš Zeman přivlastňoval některé pravomoci, které mu nenáležely. Problémy zapříčinila neúplná specifikace Ústavy České republiky, kvůli které došlo k situacím, které neměly pevně stanovená řešení (např. odkládání jmenování nového premiéra nebo odvolání ministra na žádost premiéra). Miloš Zeman ovšem nebyl jediným prezidentem, který si vykládal ústavu svévolně, proto jsme si za cíl bakalářské práce stanovili analýzu postavení prezidenta České republiky a zhodnocení jeho formálních a reálných pravomocí.

V prvních kapitolách přibližujeme čtenáři problematiku politických systémů, jejich základní rozlišení a definování podle jednotlivých politologů. Tuto část jsme zařadili do bakalářské práce kvůli nejasnostem vymezení politického režimu v České republice. Důvodem zařazení je skutečnost, že se někteří politologové domnívají, že Česká republika se řadí mezi semiprezidentské systémy, zatímco středoevropští odborníci považují Českou republiku za parlamentarismus. Následně rozebíráme postavení prezidenta v Polské a Slovenské republice, na jejichž příkladech ukazujeme podobnost s politickým systémem v ČR a zároveň nejasnosti ohledně jeho vymezení.

V hlavní části bakalářské práce se zaměřujeme na postavení prezidenta České republiky a jeho ukotvení v ústavě. Nejprve uvádíme souvislosti ohledně tradice prezidenství v Československu a jeho proměnu v průběhu 20. století. Soustředíme se také na vznik a vývoj Ústavy České republiky a její změny ve vymezení postu prezidenta a jeho pravomocí. Dále analyzujeme kontrasignované a samostatné pravomoci, na nichž ukazujeme, co ústava doslovně specifikuje a co z ní naopak nevyplývá, čímž určujeme formální a reálné pravomoci.

V poslední části práce se zaměřujeme na podrobný rozbor procesu změny prezidentské volby z nepřímé na přímou a průběh přímých prezidentských voleb. V této kapitole zkoumáme proměnlivost názoru jednotlivých politických stran na možnost přímé volby prezidenta a jeho pravomocí. Postavení českého prezidenta, jeho pravomocí a změnu způsobu jeho volby částečně komparujeme s prezidentem Slovenské republiky z důvodu společného geograficko-historického kontextu.

2 Politické systémy

V této kapitole rozebereme rozdělení politických systémů na jednotlivé typy a zařadíme Českou republiku do jednoho z nich. Zároveň se také zaměříme na rozdílné pohledy politologů a jejich stanovení podmínek pro charakteristiku systémů.

Pojem politický systém se začal ve společnosti objevovat a definovat v období 50. let 20. století. S prvotním vymezením modelu politických systémů přišel americký politolog David Easton, podle kterého je tvořen „*prvky (institucemi), vztahy na sobě závislými a hranicemi, jež odlišují systémy od jejich okolí*“.¹ Prvotní kořeny pojmu můžeme ovšem nalézt již v antické filozofii.

Mezi základní vymezení jsou zahrnuty tři základní typy: prezidentský, poloprezidentský (také označovaný jako semiprezidentský, který není uznávanou kategorií²) a parlamentní. Nicméně je obtížné vymezit tzv. „čisté“ podoby jednotlivých typů. Prvotně politologové pracovali pouze s prezidentským a parlamentním systémem. Semiprezidencialismus však vznikl až později, během utváření Páté Francouzské republiky, a byl utvořen kombinací dvou předešlých. Dodnes není některými politology uznáván jako právoplatná kategorie politických systémů.

Jednotlivé podoby jsou rozlišovány na základě vztahů legislativy a exekutivy nebo přímé a nepřímé legitimacy exekutivy. Například prezidencialismus je založen na oddělení jednotlivých složek moci pomocí samostatných voleb neboli na zisku přímé legitimacy, kdežto parlamentarismus pracuje se sdílením moci mezi jednotlivými složkami. Soudní moc je ve většině všech politických systémů nezávislá na ostatních složkách moci, proto se jí jednotlivá vymezení nezabývají dopodrobna.³

Problematikou vymezení politických systémů se zabývá velké množství politologů, nicméně v této kapitole jsme vybrali ty nejvlivnější. Patří mezi ně Giovanni Sartori, Maurice Duverger, Robert Elgie, Matthew Shugart, John Carey a Alan Siaroffa.

¹ CABADA, Ladislav a KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5. s. 170.

² HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2018. ISBN 978-80-7485-150-6. s. 79.

³ Pokud se systémy zabývají soudní mocí většinou se jedná o vymezení postavení Ústavního soudu – ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4. s. 57.

2.1 Prezidentský systém

Původ prezidencialismu je spojen s tradicí prezidenta Spojených států amerických. V dnešní době nalezneme převahu prezidentských systémů v Jižní a Severní Americe, naproti tomu v Evropě nenalezneme žádné podoby „čistých“ prezidentských republik. Důvodem tohoto jevu je historická skutečnost, že v evropských zemích až do 18. století převládala konstituční monarchie v čele s monarchou, ze které se postupně během 18. a 19. století utvářely parlamentní, později z některých poloprezidentské systémy. Naproti tomu oblast Latinské Ameriky a Spojených států amerických po rozpadu kolonií zvolila cestu silného prezidenta, který měl pomoci zemi se osamostatnit a upevnit její postavení.⁴

Prezidencialismus je charakteristický nezávislostí zákonodárné moci na moci výkonné a naopak. Prezident zde figuruje jako jednohlavá moc výkonná a Kongres má úlohu moci zákonodárné. Hlava státu disponuje silnými pravomocemi, které jsou charakteristické spíše pro panovníky na přelomu 18. a 19. století. Rozdílem je, že prezident je částečně omezen zákonodárnou mocí.⁵ Funkční období legislativy i exekutivy jsou jasně stanovená na určitou dobu a ostatní složky moci do nich vzájemně nemohou zasahovat. Prezident tedy není závislý na podpoře Kongresu a nepotřebuje kontrasignaci od premiéra.⁶ Zdroje legitimacy jednotlivých mocí jsou od sebe oddělené prostřednictvím samostatných voleb, které se řídí vlastními pravidly. Právě díky výrazně odděleným volbám dochází častěji ke sporu mezi Kongresem a prezidentem než mezi jednotlivými politickými stranami, jak je možné pozorovat například v České republice.⁷

Podle politologa Giovanni Sartoriho má prezidencialismus tři hlavní charakteristiky, mezi které patří přímá všelidová volba prezidenta, pevně stanovené prezidentské období a prezident v čele jmenované vlády.⁸ Při splnění těchto podmínek je možné dle Sartoriho mluvit o tzv. čistém prezidentském systému. Problémem je jeho poměrná nestabilita, zapříčiňující občanské nepokoje a následný rozpad státu. Výjimkou je příklad Spojených států amerických, které jsou nejdéle existujícím prezidencialismem.

⁴ SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Přeložil Jana OGROCKÁ. Studijní texty, sv. 22. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7419-048-3. s. 96.

⁵ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 81.

⁶ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 81.

⁷ KOUBA, Karel. *Prezidentské, poloprezidentské a parlamentní systémy demokracie*. In DOČEKALOVÁ, Pavla; ŠVEC, Kamil a DANEŠ, Jaroslav. *Úvod do politologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2940-4. s. 119-139.

⁸ SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 95.

2.2 Poloprezidentský (semiprezidentský) systém

Vznik poloprezidencialismu spojujeme „*se snahou o reformu parlamentního systému pomocí oslabení moci parlamentu ve prospěch exekutivy, kde také dochází k posílení pozice prezidenta republiky*“.⁹ První státy s posílenou pozicí prezidentského mandátu můžeme nalézt již v meziválečném období například ve Finsku. Ovšem pojem semiprezidencialismus se utvářel až ve spojení se Čtvrtou Francouzskou republikou, změnou její Ústavy v roce 1958 a následným zavedením přímé prezidentské volby v roce 1962.¹⁰ Poprvé byl tento pojem použit novinářem Hubertem Beuve-Méryem v článku pojednávajícím o nástupu Charlese de Gaulla k moci v deníku *Le Monde*.¹¹

Poloprezidencialismus je smíšeným systémem, podobající se nedokonalému prezidencialismu smíšeného s parlamentarismem.¹² Systém se podobá prezidentskému systému duální legitimitou, kterou vláda v čele s premiérem i prezident získává prostřednictvím všeobecných lidových voleb. Složky moci nejsou pevně oddělené a spolupracují mezi sebou. Výkonná moc se skládá z prezidenta a vlády. Hlava státu je odpovědná pouze vůči občanům, kdežto vláda se zodpovídá Parlamentu. Prezident je volen na předem stanovené období, pro Evropu obvykle na pět let, a není možné ho odvolat, nedojde-li k závažnému porušení Ústavy. Vláda pro svoji funkceschopnost ale potřebuje získat v Parlamentu důvěru, aby mohla být právoplatnou výkonnou mocí. Jestliže se tak nestane, prezident má možnost parlament rozpustit a vyhlásit předčasné volby. Hlavními aktéry jsou tedy prezident a předseda vlády, kteří mají vliv na fungování systému. Může se zdát, že systém je stejný se systémem parlamentním, nicméně v poloprezidentském systému hlavy státu disponují většími pravomocemi. Například francouzský prezident může samostatně ratifikovat mezinárodní smlouvy.

Problematické ovšem je, že neexistuje jednotná definice poloprezidentského režimu, na které by se shodli všichni odborníci. Mezi nejznámější politology zabývající se definováním poloprezidencialismu patří Maurice Duverger, Giovanni Sartori, Robert Elgie, Matthew Shugart a John Carey. Jmenování politology můžeme rozčlenit do tří skupin podle jejich

⁹ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 94.

¹⁰ Díky úpravám ústavy a zavedení přímé prezidentské volby dochází ke vzniku Páté francouzské republiky HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 94.

¹¹ BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal. *Kdo vládne Česku?: poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-122-3. s. 17.

¹² JAVŮREK, Petr. Prezidenti poloprezidentských systémů. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 11-24.

vymezení poloprezidentského systému: Duvergerovci, Post-duvergerovci a odmítači (pochybovači).¹³

2.2.1 Duvergerovci

Jako první vymezuje definici semiprezidentského systému Maurice Duverger, který termín specifikuje ve svém díle *A new Political System Model: Semipresidential Government* podle následujících tří kritérií: prezident je volen ve všeobecných volbách, má poměrně rozsáhlé pravomoci a exekutivu s ním vykonává předseda vlády s ministry, kteří jsou odpovědní vládě.¹⁴ Právě na Duvergerovu definici navazují další politologové, mezi něž patří například Rafael Martinez nebo Giovanni Sartori. Sartori Duvergerovu definici rozvíjí a stanovuje pět základních bodů potřebných ke splnění podmínek poloprezidentského režimu. Podmínky jsou následující:

- 1) *„Hlava státu (prezident) je volena všelidovou volbou – přímo či nepřímo – na pevně stanovené období.*
- 2) *Hlava státu sdílí exekutivní moc s premiérem, což vytváří strukturu duální autority, již vymezují tři následující kritéria:*
- 3) *prezident je nezávislý na parlamentu, není však oprávněn vládnout sám či přímo, a jeho vůle proto musí být tlumočena vládou a procházet přes její rozhodnutí*
- 4) *Premiér a jeho kabinet naopak představují instituce nezávislé na prezidentovi v tom, že jsou závislé na parlamentu – důvěře nebo nedůvěře*
- 5) *Duální struktura autority poloprezidentského systému umožňuje různé vyvažování a také přesouvání mocenské převahy uvnitř exekutivy, pod přísnou podmínkou trvání potenciální autonomie každé složky exekutivy“.*¹⁵

Sartori však nesouhlasí s vymezením poloprezidencialismu jako střídajícího se období prezidentského a parlamentního systému. Podle jeho mínění dochází k nerovnému postavení pouze mezi prezidentem a premiérem (vládou) neboli k tzv. oscilaci. Jejich postavení se vzájemně ovlivňuje a pozměňuje se v závislosti na politické situaci. V případě, že prezident získá podporu parlamentní většiny, s ním vláda úzce spolupracuje a prezident tak má silnější pozici. Pokud se však názory prezidenta a parlamentní většiny rozcházejí, vláda se může opřít

¹³ BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal., pozn. 11, s. 19-31.

¹⁴ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 96.

¹⁵ SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 140.

o podporu parlamentu a prezidentova role se oslabuje. Sartori nazývá tento typ nastalé situace jako období kohabitace.¹⁶

Podle českých politologů Víta Hlouška, Lubomíra Kopečka a Jakuba Šeda je možné za poloprezidencialismus považovat stát, kde je přímo volený prezident, který je neodpovědný vůči vládě a stojí v čele silného politického hnutí (tzn. má své zázemí pro uskutečňování vlastní politiky).¹⁷

2.2.2 Post-duvergerovci

Představitelé Post-duvergerovců poupravují a vymezují definici Maurice Duvergera. Mezi nejvýraznější politology této skupiny patří Robert Elgie, který definici poloprezidencialismu značně zkracuje a zjednodušuje. Jedinou podmínkou pro poloprezidentský systém je dle něj přímá všeobecná volba prezidenta: „*prezident, všeobecně volený na pevně stanovené funkční období, koexistuje s premiérem a vládou, kteří jsou odpovědní parlamentu*“.¹⁸ Tím pádem by bylo možné zařadit mezi poloprezidentské režimy i Českou republiku, která ale dle středoevropských politologů mezi poloprezidentské systémy nepatří. Elgie ve vymezení neuvádí pravomoci prezidenta, protože podle něj nejsou tak důležité a je dostačující prostudovat ústavu, nikoliv zkoumat reálné užití prezidentských pravomocí. Právě díky jednodušší definici, bez ohledu na pravomoci prezidenta, se počet poloprezidentských států rozrůstá. Robert Elgie jich ve světě nachází několik desítek, což je mnohonásobně více než představitelé zastávající Duvergerovu definici.¹⁹ Většina anglosaských zemí se dnes řídí Elgieho definicí, kterou přejímají jako standardní vymezení.

2.2.3 Odpůrci Duvergerovy definice

Někteří politologové uznávají dělení pouze na prezidentský a parlamentní systém. Poloprezidentský vymezují jako odchylku jednoho z výše zmiňovaných, nikoliv jako samostatný typ. Mezi nejznámější odpůrce jsou zařazeni Alan Siaroff, Matthew Shugart a John Carey. Například Alan Siaroffa umísťuje poloprezidencialismus do kategorie parlamentních režimů, které rozděluje na čtyři podskupiny.²⁰

¹⁶ ŘÍCHOVÁ, Blanka., pozn. 3, s. 82.

¹⁷ BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal., pozn. 11, s. 114.

¹⁸ BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal. pozn. 11, s. 25.

¹⁹ KUBÁT, M. Jak definovat poloprezidentský režim?. *AUC Iuridica* [online]. 2014, roč. 61, č. 1, s. 137–152 [vid. 3. 1. 2024]. ISSN 0323-0619. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/soubory/2020-01/Iurid_1_2014.pdf. S. 144.

²⁰ Parlamentarismus: a) s dominantním prezidentem, b) s korektivním prezidentem, c) se symbolickým prezidentem, d) se symbolickým monarchou. Poloprezidencialismus můžeme naleznout v první variantě, který Siaroff uvádí jako příklad Francouzské republiky – BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal., pozn. 11, s. 28.

Poloprezidentské systémy je možné posuzovat také na základě dvou hlavních kritérií. První z nich je posouzení na základě formálních pravomocí prezidenta stanovené ústavou daného státu (Shugart-Careyovi metody), druhou možností srovnání je reálné užití moci, kterým se zabývá Duvergerova metoda.²¹

2.3 Parlamentní systémy

Původ moderních parlamentních režimů je datován ve Velké Británii již od 17. století. Do té doby parlament fungující pouze jako poradní orgán krále se v následujících staletích stal nejvyšším výkonným orgánem na úkor panovníkovy moci. V období Třetí Francouzské republiky narůstaly snahy o zavedení parlamentarismu, které se začaly uskutečňovat vydáním ústavy v roce 1875. Transformaci systému v Evropě napomohlo také zavedení volebního práva a postupné oslabování postavení panovníka v rámci ústavních reforem. V meziválečném období charakterizoval většinu evropských demokratických států právě parlamentní systém. V 90. letech 20. století došlo ve střední a východní Evropě k masivnímu nárustu nově vznikajících postkomunistických států vyznačujících se prvky parlamentních režimů. Navzdory tomu, že většina nově vzniklých států byly parlamentní republiky, angloameričtí politologové je s příchodem přímé prezidentské volby zařadili mezi poloprezidentské.

Základem parlamentarismu, jenž by se dal přirovnat k opozitu prezidencialismu, je sdílení moci mezi mocí zákonodárnou a výkonnou. Typickým znakem je výsadní postavení parlamentu nad exekutivou, ale zároveň jejich vzájemná spolupráce.²² Výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a vládu v čele s jejím předsedou, který je pověřován k jejímu sestavení. Vláda je odpovědná parlamentu dané republiky a její fungování je závislé na získání důvěry. Její akceschopnost může být kdykoliv ukončena vyslovením nedůvěry absolutní parlamentní většinou. V některých parlamentních republikách, mezi které patří i Česká republika, je možné za určitých podmínek parlament rozpustit a uskutečnit předčasné volby oproti tomu Norsko je příkladem toho, kdy rozpuštění parlamentu dle ústavy není možné.²³

Legitimitou parlamentarismu jsou občané, kteří rozhodují o zákonodárné moci v přímých volbách. Od ní je poté odvozena legitimita exekutivy, v které je prezident volen nepřímou volbou (parlamentem). Přímou legitimitu má tedy v „čisté“ podobě parlamentního systému

²¹ JAVŮREK, Petr. Postavení prezidentů politickém systému Polska, Litvy a Rumunska. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 78 – 114 (80).

²² BRUNCLÍK, M. Negativní parlamentarismus: cesta k efektivnějšímu fungování parlamentního režimu?. *Acta Politologica* [online]. 2009, roč. 1, č. 2, 118 – 141 [vid. 7. 2. 2024]. ISSN 1803-8220. Dostupné z: <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00042.pdf>. S. 120.

²³ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub, pozn. 2, s. 81.

pouze parlament, z něhož je pak odvozena legitimita vlády.²⁴ Postavení prezidenta je spíše reprezentativní a jeho pravomoci jsou značně omezené kontrasiagnací. Mezi jeho pravomoci patří schvalování rozhodnutí jiných orgánů, ratifikace zákonů schválených parlamentem a jmenování nebo odvolávání členů vlády na základě návrhu předsedy vlády. Ve většině států mají prezidenti možnost udělovat milost nebo vetovat zákony schválené parlamentem. Veto v parlamentním režimu by mělo být ale velmi slabé oproti vetu prezidentů v ostatních systémech. V mnoha případech potřebuje hlava státu k ratifikaci také podpis předsedy vlády.

V některých státech během přelomu 20. a 21. století došlo ke změně z nepřímé prezidentské volby na přímou (např. Polská republika, Slovenská republika), a tak výše zmíněná kritéria, která definovala hlavu státu jako omezenou moc spíše reprezentativní povahy, platí pouze pro tzv. „čistý“ parlamentarismus.²⁵

Parlamentarismus se dále dělí na další typy na základě převahy moci mezi exekutivní a zákonodárnou. Giovanni Sartori přichází s rozdělením parlamentních systémů na 3 hlavní proudy: premiérský (kabinetní), stranický kontrolovaný parlamentarismus a systém s převahou zákonodárnyho sboru²⁶. Jednotlivé typy se zaměřují na poměr moci mezi vládou a parlamentem. Premiérský neboli kabinetní systém, kde má výsadní postavení premiér, je charakteristický pro Spojené království Velké Británie a Severního Irsku. Spojené království symbolizuje systém dvou stran. Ve volbách typických pro většinový volební systém, vždy kandidují dvě strany (Labouristická a Konzervativní strana), které mají šanci na získání dostatečného počtu hlasů pro získání většiny ve složení vlády. Role hlavy státu je značně upozaděna a brána spíše jako reprezentativní než výkonná. Podobně je na tom tzv. kancléřský parlamentarismus fungující ve Spolkové republice Německo, kde má silné pravomoci kancléř a prezident je spíše upozaděn.²⁷ Systém s převahou zákonodárnyho sboru je typický pro Francouzskou republiku v období Třetí republiky a většinu postkomunistických zemí včetně České republiky. „*Vláda je odvozená přímo od zákonodárnyho shromáždění*“.²⁸ Systémy jsou typické pro pomalejší jednání vlády, nesjednocenost moci, slabou stranickou disciplínu nebo slabými koalicemi bez jistoty podpory parlamentu. Stranický kontrolovaný parlamentarismus Sartori dále dělí na podskupiny podle akceschopnosti a stabilnosti vlády. Nicméně tvrdí, že čistý parlamentarismus není nejlepší volbou politického systému, protože

²⁴ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 82.

²⁵ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub., pozn. 2, s. 80 - 82.

²⁶ SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 110.

²⁷ ŘÍCHOVÁ, Blanka., pozn. 3, s. 62 – 63 nebo SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 113-116.

²⁸ SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 121.

se domnívá, že „je paradoxní, že čím méně je vláda ve skutečnosti parlamentní, tím lepší má výsledky“.²⁹

Pohled na systémy států střední a východní Evropy se značně liší. Angloameričtí politologové se dívají na politický systém České republiky, Polska a Slovenska jako na poloprezidencialismus. Staví na základě definice irského politologa Roberta Elgieho, který tvrdí, že každý stát s přímo voleným prezidentem je automaticky poloprezidentským. Elgie se vůbec nezabývá pravomocemi nebo postavením jednotlivých složek moci mezi sebou, jak bylo zmíněno v kapitole výše. Oproti anglojazyčným politologům střeoevropští politologové zastávají názor, že státy střední a východní Evropy patří mezi parlamentní systémy. Čerpají z případových analýz Duvergerova a Sartoriho tradičního pojetí poloprezidencialismu. Na rozdíl od Elgieho berou Duverger a Sartori v úvahu také prezidentovy pravomoci. Podle střeoevropských politologů je Česká republika racionalizovaným parlamentním režimem.³⁰

Tím se dostáváme k dělení parlamentarismu na dva možné koncepty: negativní a pozitivní parlamentarismus, jež nejvíce rozebral švédský politik Axel Brusewitz.

2.3.1 Pozitivní parlamentarismus

Prvním z nich je tzv. pozitivní parlamentarismus, který je typický pro nutnost získání důvěry od parlamentu. Nově vzniklá vláda musí předstoupit před parlament, který ji musí vyslovit důvěru povětšinou skrze absolutní většinu hlasů. I samotný proud pozitivního parlamentarismu se dále dělí na dvě podoby. V některých státech stačí pro schválení nové vlády relativní většina poslanců, v jiných je potřeba získat absolutní většinu. Mezi státy s relativní většinou hlasů spadají například Polsko, Slovensko, Česká republika nebo Finsko. Mezi státy s absolutní většinou se řadí sousední Německá spolková republika, Slovinsko či Maďarsko.

2.3.2 Negativní parlamentarismus

Druhou možností je negativní parlamentarismus, který se vyznačuje vládou v úřadu, která nepotřebuje získat důvěru parlamentní většiny. Naopak zde funguje systém, že vláda je v čele parlamentu do doby, než ji vyjádří většina nedůvěry. Vláda tedy nemusí utvářet parlamentní

²⁹ SARTORI, Giovanni., pozn. 4, s. 119.

³⁰ BRUNCLÍK M., KUBÁT M. Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci střeoevropských demokratických režimů. *Střeoevropské politické studie* [online] 2014, roč. 16 č. 2-3, s. 118–136 [vid. 25. 1. 2024]. ISSN 1212 – 7817. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4493/3560>. s. 121.

většinu, ani nemusí mít její podporu. Dokud bude většina parlamentu vládní kroky tolerovat, funguje vláda bez omezení. Tato forma parlamentarismu je oproti předešlé starší, nicméně ve státech střední Evropy, kam patří i Česká republika, se neobjevuje. Příkladem negativního parlamentarismu může být Velká Británie, kde negativní parlamentarismus vzniká v období přechodu z absolutismu k parlamentní monarchii.³¹ Nejvíce se negativním parlamentarismem zabývá odborná literatura severských zemí, kde je negativní parlamentarismus běžnou praxí.

³¹ HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, pozn. 2, s. 122.

3 Postavení prezidentů v Polské a Slovenské republice

Na základě předchozí kapitoly nyní přiblížíme konkrétní příklady postavení prezidentů ve dvou sousedních státech, kterými jsou Polská republika a Slovenská republika. Polskou republiku jsme zvolili jako vhodnou ukázkou státu, ve kterém je komplikovanější určit, zda se jedná o poloprezidentskou nebo parlamentní republiku. Druhou zemí, na kterou jsme se zaměřili, je Slovenská republika, která je vhodná ke komparaci z důvodu geograficko-historického kontextu. Právě díky tvorbě nové ústavy ve stejném časovém období, jako tomu bylo v České republice, můžeme porovnat vývoj postavení prezidentů a jejich voleb v obou státech.

3.1 Polsko – poloprezidentský nebo parlamentní systém?

Polská republika je zařazena mezi parlamentní systémy díky úpravě ústavy v roce 1997, která omezila pravomoci prezidenta a přiblížila politický systém blíže k parlamentnímu. Ovšem politický systém Polska se začal utvářet již v roce 1988 stávkou, která donutila strany Solidarity a KSČM jednat o politické změně a zavedení postu prezidenta republiky. Pro politickou reformu bylo potřeba zvolit prezidenta se silným postavením a pravomocemi, které také prezident získal schválením Ústavy 7. dubna 1989. Volba prezidenta byla uskutečněna Národním shromážděním. Mezi samostatné pravomoci prezidenta patřilo jmenování premiéra a následné setkání ohledně jmenování ministrů, možnost vetovat Sejmem schválené zákony nebo například rozpuštění parlamentu v případě omezování jeho ústavních pravomocí. Zároveň byl prezident „*vrchním velitelem armády, předsedal Výboru státní obrany a měl pravomoc vyhlásit stanné právo*“.³² Polská republika byla v dané době stále členem Varšavské smlouvy a na vedení státu se podílela Polská sjednocená dělnická strana. V prosinci téhož roku došlo k novelizaci ústavy, která však neměla vliv na postavení hlavy státu. O rok později v září roku 1990 byl schválen dodatek o přímé prezidentské volbě, čímž se politický systém Polské republiky přiblížil k poloprezidencialismu. Během let 1992-97 byla užívána Malá ústava, která byla brána jako provizorní řešení. Prezidentovy pravomoci v ní uvedené ještě více posílily jeho postavení. Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, díky novelizaci ústavy byla v roce 1997 moc prezidenta omezena novou ústavou.

Postavení prezidenta Polské republiky je v Ústavě ukotveno ve člancích č. 10 a č. 126, přičemž ve článku č. 10 je prezident zařazen do výkonné moci společně s Radou ministrů. Hlava státu

³² JAVŮREK, Petr. Postavení prezidentů politickém systému Polska, Litvy a Rumunska. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 85.

je nejenom reprezentací Polské republiky v mezinárodních vztazích, ale dle ústavy je také „*garantem kontinuity státní moci, dohlíží na dodržování Ústavy a zároveň je nejvyšším nadřízeným ozbrojených sil*“.³³ Pro dodržení ústavnosti má prezident možnost veta a může zaslat schválený zákon Ústavnímu tribunálu pro přezkoumání jeho ústavnosti.

Prezidentská volba probíhá od roku 1990 přímou a všeobecnou formou a funkční období hlavy státu je pětileté. Pro kandidaturu je nutné nasbírat 100 tisíc podpisů a dosáhnout minimálního věku 35 let. Podmínkou je také skutečnost, že prezidentem může být stejná osoba pouze dvě volební období po sobě. Volby jsou vyhlašovány maršálkem Sejmu a stejně jako v České republice probíhají ve dvou kolech. Vyhrává kandidát, který získá absolutní většinu všech platných hlasů. Nedosáhne-li toho v prvním kole, koná se kolo druhé, kam postupují dva nejlépeší kandidáti prvního kola. O platnosti prezidentských voleb rozhoduje Nejvyšší soud, který se zabývá také protesty podanými po vyhlášení výsledků. Prezident skládá slib do rukou maršálka Sejmu.

Funkci výkonné moci uplatňuje prezident především v zahraniční politice a politice obrany státu. Mezi jeho pravomoci patří vyhlašování voleb do obou komor Národního shromáždění (Sejmu a Senátu) nebo například jmenování premiéra a členů vlády. Pokud nově jmenovaná vláda nezíská důvěru, Sejm volí nového premiéra pomocí absolutní většiny a prezident poté navrhanou vládu jmenuje. Nedojde-li ke schválení nově jmenované vlády ani na potřetí, prezident má povinnost rozpustit Sejm a vyhlásit nové parlamentní volby.³⁴ Zde můžeme nalézt rozdíl s Českou republikou, kde po třetím neúspěšném jmenování premiéra, není povinností prezidenta vyhlásit nové parlamentní volby. K rozpuštění parlamentu v Polské republice dochází také ve chvíli, kdy obě komory nejsou schopné schválit státní rozpočet během lhůty čtyř měsíců. Až do schválení ústavy v roce 1997 měl prezident možnost rozpustit Sejm i v situaci, kdy vyslovil vládě prostou nedůvěru.³⁵ K prezidentským pravomocím dále patří jmenování soudců, předsedy Nejvyššího soudu a předsedy Nejvyššího správního soudu na návrh Státní rady soudnictví.

Dalšími pravomocemi jsou udělování vyznamenání, milosti a státního občanství. Ke kontrasygnovaným pravomocím se řadí vyhlašování referenda, které je omezeno souhlasem

³³ CABADA, Ladislav. *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1388-1. s. 14.

³⁴ CABADA, Ladislav., pozn. 35, s. 14.

³⁵ JAVŮREK, Petr. Postavení prezidentů politickém systému Polska, Litvy a Rumunska. In *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*; NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 86.

Senátu. Mezi prezidentovi pravomoci spadá i svolání kabinetní rady v krizových situacích, která však nedisponuje kompetencemi vlády jako je například usnášeníschopnost.

Prezident není politicky odpovědný a odpovědnost za něj přebírá vláda. Právě proto některé z pravomocí prezidenta vyžadují kontrasignaci, čímž je jeho působení značně omezeno. Hlava státu je odpovědná vůči ústavě. Dojde-li k porušení ústavy, může Národní shromáždění vznést návrh na obžalobu, který musí schválit alespoň jeho 140 členů, a poté je potřeba, aby žalobu odhlasovaly 2/3 všech členů Národního shromáždění. Žalobou se následně zabývá Státní tribunál. Jestliže dojde k prokázání viny, mandát je prezidentovi odebrán a postu se dočasně ujímá předseda Sejmu.

V praxi zůstává postavení polského prezidenta po schválení ústavy roku 1997 velmi podobné. Některé z čistě prezidentských pravomocí platících v předešlých letech, jsou však omezovány parlamentem či jinými orgány. Podle některých politologů Polsko osciluje mezi parlamentarismem a poloprezidencialismem.³⁶ Reálné prezidentské pravomoci však neodpovídají vymezení semiprezidencialismu a přiklání se spíše k parlamentarismu.

3.2 Slovensko – parlamentní systém

Postavení hlavy státu Slovenské republiky je relevantnější porovnávat s Českou republikou díky společnému historickému vývoji. Navzdory společné prezidentské historii měli obyvatelé Slovenské republiky problém s navázáním tradice prezidentství, protože předešli prezidentův spojení s Českou republikou neměli mezi slovenským obyvatelstvem pozitivní ohlas (včetně Tomáše Garrigue Masaryka).³⁷ Po rozpadu České a Slovenské Federace měl do čela státu nastoupit Alexandr Dubček, který si dle výzkumů vedl mezi lidmi velmi dobře, ale kvůli jeho předčasné smrti v listopadu roku 1992 k jmenování nedošlo. V témže roce bylo ustanoveno, že kandidát na prezidenta musí získat podporu alespoň 3/5 všech poslanců (neboli 90 ze 150 poslanců), což bylo pro rozdrobenou Poslaneckou sněmovnu nemožné. Nicméně první prezidentské nepřímé volby se uskutečnily v roce 1993 a hlavou státu byl zvolen Michal Kováč.

³⁶ KUBÁT, Michal. Prezident v politickém systému Polska. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 128.

³⁷ KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 174.

Hlavním problémem prvního slovenského prezidenta bylo jeho neúplné ústavní vymezení. Parlamentní systém, tedy dělba moci mezi vládu a prezidenta, na Slovensku bohužel moc nefungoval a došlo naopak k vyostření vztahů mezi prezidentem a premiérem. Sídlem hlavy státu se stal Bratislavský hrad, ale pouze do doby, než začalo docházet ke sporům s tehdejšími premiérem Vladimírem Mečiarom. Později v roce 1996 se Kováč přesunul do Grassalkovichova paláce, který zůstal sídlem hlavy státu dodnes.

O přímé prezidentské volbě začala opozice jednat již v roce 1996. Největší problémy nepřímé prezidentské volby nastaly v roce 1998, kdy došlo k šesti neúspěšným snahám zvolit nového prezidenta. Opozice se pokusila sesbírat co nejvíce podpisů ve veřejném prostoru a poté požádala prezidenta Kováče o zprostředkování referenda o přímé prezidentské volbě, které „bylo ale ústavně velmi sporné“.³⁸ Ústavní soud usoudil, že referendum proběhnout může, ale není možné, aby upravovalo ústavu. Referendum nakonec ale neproběhlo z důvodu bojkotu ministra vnitra Gustáva Krajčího. Přímá prezidentská volba byla v ústavě zakotvena v lednu roku 1999, načež prezidentské volby vyhrál v květnu téhož roku Rudolf Schuster. Zavedení přímé prezidentské volby mělo pomoci pozměnit nefunkční mechanismus nepřímé prezidentské volby, nikoliv posílit postavení hlavy státu.

Pro kandidaturu dle novely je povinen adept nasbírat 15 podpisů od poslanců nebo alespoň 15 000 občanských podpisů, které jsou poté předávány „do rukou předsedy Národní rady nejpozději do 21 dní od vyhlášení voleb“.³⁹ V porovnání s Českou republikou jsou podmínky pro kandidaturu dosažitelnější. Po přepočtu hlasů na obyvatele by český kandidát měl nasbírat v zhruba 30 tisíc občanských podpisů. Na druhou stranu, poslaneckých podpisů by musel získat český kandidát 30, což je o 10 více než česká Ústava stanovuje. Pro získání postu slovenského prezidenta republiky musí kandidát získat v prvním kole nadpoloviční většinu všech právoplatných voličských hlasů, jinak se koná do 14 dní druhé kolo s dvěma kandidáty, kteří získali v prvním kole nejvíce hlasů. Nastane-li situace, že pro druhé kolo nejsou dva kandidáti, musí předseda Národní rady vyhlásit do sedmi dnů nové prezidentské volby, které se musí uskutečnit do 60 dnů.⁴⁰ Mandátu se prezident ujímá pomocí slibu, který skládá do rukou předsedy Ústavního soudu v poledne dne končícího mandátu předešlého prezidenta.

³⁸ KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 171 – 211. (182).

³⁹ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 101, odst. 3.

⁴⁰ KOPEČEK, Lubomír. Prezident v politickém systému Slovenska – nelehké hledání fungujícího modelu. In NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských*

Prezident Slovenské republiky je ukotven v šesté hlavě Ústavy jako součást moci výkonné v článcích č. 101 až 107. Jednotlivé pravomoci se vztahují k zahraniční politice, vládě, Národnímu shromáždění a soudní moci. „*Prezident Slovenské republiky reprezentuje stát navenek, dojednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy*“.⁴¹ Projednávání mezinárodních smluv a jejich ratifikaci může přenechat vládě a v praxi tak většinou i činí. V souvislosti se zahraniční politikou prezident také pověřuje a odvolává vedení diplomatických misí.⁴² Mezi jeho nejdůležitější pravomoci patří ratifikace a vetování zákonů, jmenování předsedy vlády a jejích členů, vedoucí ústředních orgánů, soudce, předsedy a místopředsedy Ústavního soudu.

Prezident jmenuje předsedu vlády a na jeho návrh později musí jmenovat členy vlády. Také jednotliví členové skládají do rukou prezidenta slib.⁴³ Vláda poté musí získat v Národním shromáždění důvěru nadpoloviční přítomné většiny poslanců. Nestane-li se tak, prezident znovu jmenuje premiéra. Pokud ztratí vláda důvěru během jejího funkčního období, je povinna podat demisi, kterou prezident přijímá a vládu odvolává.⁴⁴ Další pravomocí je vetování zákonů či možnost jejich zaslání na přezkoumání ústavnosti k Ústavnímu soudu. Hlava státu může použít tzv. suspenzivní veto, čímž navrátí schválený zákon Národnímu shromáždění k prodiskutování. Národní rada může ovšem veto přehlasovat prostou většinou, tedy 75 poslanci.

V článku č. 102 Ústavy Slovenské republiky dále nalezneme, že hlava státu je velitelem ozbrojených sil a má možnost vyhlášovat válku, nouzový stav nebo udělovat amnestii či milost. Neméně podstatným bodem je vyhlásování referenda, které je ale málo využívanou pravomocí. Pravomocí hlavy státu je také rozpuštění Národní rady za určitých podmínek, které jsou:

- a) není-li do šesti měsíců schváleno programové prohlášení
- b) není schopná shodnout se na návrhu zákona, který je závislý na vládní důvěře
- c) není usnášení schopná déle než tři měsíce
- d) bylo-li zasedání parlamentu přerušeno na dobu delší, než povoluje Ústava SR⁴⁵

režimech - Česká republika v komparativní perspektivě. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 171 – 211.

⁴¹ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 102, odst. 1, písm. a).

⁴² Ústava Slovenské republiky, čl. č. 102, odst. 1, písm. c).

⁴³ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 111 a 112.

⁴⁴ Vláda však zůstává ve své funkci až do jmenování nové vlády

⁴⁵ CIBULKA, L., DOMIN, M. Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'aloťovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA* [online]. 2018, roč. 64, č. 3, s. 49 –70 [vid. 25. 2. 2024]. ISSN 2336-6478. s. 56. – Ústava Slovenské republiky, článek č. 102 odst. 1 písm. e).

Není-li prezident Slovenské republiky schopný vykonávat svoji funkci, přebírá za něj dočasně některé z pravomocí předseda vlády (např. vedení ozbrojených sil).⁴⁶ Další pravomocí, mezi něž patří například jmenování předsedy vlády a jejích členů, se ujímá předseda Národní rady. „*Jestliže prezident nemůže vykonávat svoji funkci delší dobu, než je šest měsíců, vyhláší Ústavní soud uvolnění prezidentského postu*“.⁴⁷

Zajímavostí slovenského systému je možnost odvolání prezidenta pomocí lidového hlasování, které se může uskutečnit, schválí-li ho Národní rada 3/5 absolutní většinou. „*Vyhlašováno je předsedou Národní rady do 30 dní od přijetí usnesení*“.⁴⁸ Hlasování o odvolání hlavy státu je úspěšné, jestliže se pro odvolání vysloví absolutní většina všech právoplatných voličů. Pokud není hlasování úspěšné, dojde k rozpuštění Národní rady a během sedmi dní jsou vyhlášeny nové volby. Druhou možností, jak zbavit prezidenta postu, je podání ústavní žaloby za velezradu nebo hrubé porušení ústavy. Žalobu schvaluje Národní rada alespoň 3/5 absolutní většinou poslanců a předkládá ji Ústavnímu soudu, který rozhoduje o verdiktu. Je-li prezident shledán vinným, ztrácí svoji funkci a možnost jejího znovu nabytí.⁴⁹

⁴⁶ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 105 odst. 1.

⁴⁷ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 105 odst. 2.

⁴⁸ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 106 odst. 1.

⁴⁹ Ústava Slovenské republiky, čl. č. 107.

4 Postavení prezidenta v České republice

V této kapitole rozebereme zakotvení postu prezidenta republiky, historický kontext tradice prezidentství na našem území v průběhu 20. století a jeho proměny. V druhé části kapitoly se budeme zabývat pravomocemi prezidenta, které rozdělíme na kontrasygnované a samostatné. Na základě pravomocí zjistíme, které z nich jsou pevně stanoveny Ústavou ČR, a které z ní přímo nevyplývají, čímž umožňují prostor pro svévolný výklad prezidentských pravomocí. V posledních dvou podkapitolách se budeme věnovat vzniku a zániku funkčního období prezidenta, možnosti jeho zastoupení a podíváme se na to, zda je prezident odpovědný ze své funkce.

Prezident republiky je nejvyšším ústavním činitelem, který reprezentuje Českou republiku navenek a zároveň je součástí moci výkonné. Jeho funkce je zakotvena právě ve třetí hlavě Ústavy ČR zabývající se mocí výkonnou. V případě České republiky se hovoří o tzv. duální výkonné moci, do které je začleněn prezident republiky a vláda. Vzhledem k parlamentní povaze systému se jednotlivé složky mezi sebou ovlivňují a společně kooperují. Někteří odborníci, mezi něž patří například Václav Pavlíček nebo Peter Kresák, však zastávají názor, že prezident republiky by měl spadat do zvláštní samostatné kategorie tzv. moci neutrální, která by měla fungovat jako regulátor sporů mezi jednotlivými složkami moci. Čeští politologové se inspirovali myšlenkami Henriho-Benjamina Constanta de Rebecque, který viděl moc neutrální jako ideální způsob řešení konfliktů. Rozdíl je, že ji aplikoval na britskou monarchii a pozici krále, který má jednoznačně odlišné postavení od prezidenta ČR. Abychom mohli hlavu státu ustanovit jako neutrální moc, musel by být politicky neutrálním, což v součinnosti s vládou není prezidentovi vždy umožněno a Ústava ČR politickou neutralitou prezidenta nezná a nevymezuje.⁵⁰

4.1 Období 1918 až 1992

Tradice prezidentství na našem území sahá do počátku 20. století, konkrétně k osamostatnění Československa, kdy byl v roce 1918 zvolen Národním shromážděním první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Podle Prozatímní ústavy byla hlava státu volena Národním shromážděním, které jí muselo vyslovit podporu dvoutřetinovou většinou přítomných poslanců a senátorů s podmínkou účasti nadpoloviční většiny poslanců i senátorů.⁵¹

⁵⁰ KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-126-7. s. 37-39.

⁵¹ HLOUŠEK, Vít. Přímá volba prezidenta: český kontext. In NOVÁK, Miroslav a Miloš BRUNCLÍK. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech: Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008. s. 263-285. Edice Bod. ISBN 978-80-7363-179-6. s. 264.

Dále v ústavě stálo, že prezident republiky nebyl trestně odpovědný a všechny politické úkony, které vykonal, musely být kontrasignovány členem vlády. Prozatímní ústava nedávala prezidentovi možnost výraznějšího postavení, jelikož jeho pravomoci byly velmi slabé, a tak byl vydán zákon č. 271/1919 Sb., kterým došlo k novelizaci a posílení pozice prezidenta republiky.⁵² Tím získal například pravomoc jmenovat členy vlády, což do té doby mohlo vykonávat pouze Národní shromáždění. Stejně jako nynější prezident ČR se mohl účastnit schůzí vlády.

Dva roky poté v únoru 1920 byla schválena Ústava Československé republiky, která byla inspirací pro tvorbu Ústavy samostatné České republiky. Postavení hlavy státu České republiky tedy bylo utvořeno na základě Ústavy ČSR z 20. let 20. století, která byla považována za jednu z nejvíce demokratických Ústav tehdejší doby. Přestože současná ústava si je podobná s Ústavou z roku 1920, nalezneme v nich významnější rozdíly. V původní ústavě byla moc dělena na zákonodárnou, výkonnou, vládní a soudní, kdežto v Ústavě současné moc vládní nenalezneme.⁵³ V třetí hlavě Ústavy byla zakotvena délka volebního období činící 7 let, minimální věk pro zvolení 35 let a možnost pouze jednoho znovuzvolení. Výjimkou byl první československý prezident, který mohl být zvolen vícekrát.⁵⁴ Tato úprava byla zanesena do článku č. 58 Ústavy Československé. Pozměněny také byly podmínky zvolení, ke kterému byl vyžadován souhlas absolutní většiny všech senátorů i poslanců.⁵⁵

Po 2. světové válce byly schváleny tři ústavy, které už nesly prvky totalitního režimu. Ústava z 9. května roku 1948, podobající se československé z roku 1920 a sovětské z roku 1936, zachovávala dělbu moci, ale reálná politická moc stála mimo ústavu, spíše nad státem v politbyru KSČ.⁵⁶ Pravomoci prezidenta i jeho volba zůstaly většinově zachovány. Květnová ústava byla nahrazena socialistickou ústavou v červnu 1960 pomocí ústavního zákona č. 100/1960 Sb., přičemž bylo možné si znění ústavy svévolně vykládat. Postavení hlavy státu bylo ukotveno ve čtvrté hlavě a zvoleným dle parametrů mohl být kdokoliv starší 21 let. V praxi ale musel být prezident předním politikem KSČ kvůli propojení funkcí prezidenta a tajemníka

⁵² JANÁK, Jan a Zdeňka HLEDÍKOVÁ. Dějiny správy v českých zemích do roku 1945. Praha: Státní pedagogické nakl., 1989. ISBN 80-04-21189-5, s. 396.

⁵³ PRÁVNICKÁ FAKULTA UK. Moc výkonná, prezident republiky - prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.

In: *Youtube* [online]. 4. 5. 2020 [vid. 25. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6_SfpXA2JfY.

⁵⁴ Tomáš Garrigue Masaryk mohl být volen opakovaně bez určené hranice (tzv. pokud by chtěl, mohl být prezidentem až do své smrti)

⁵⁵ Nešlo tedy jako v předchozím případě volby roku 1918 mít například souhlas většiny poslanců, ale souhlasů od senátorů mít méně než polovinu.

⁵⁶ GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5. s. 48.

Ústředního výboru Komunistické strany Československé. Stejně jako v předešlé ústavě byla hlava státu ze své funkce odpovědná a volena na dobu pěti let Národním shromážděním. Platnost ústavy ovšem trvala pouhých 8 let, kdy byla v září roku 1968 nahrazena ústavním zákonem o československé federaci č. 143/1968 Sb. Důvodem bylo uvolňování režimu a potřeba upravit politické a právní změny. Při volbě musel být nyní kandidát schválen 3/5 slovenskými i 3/5 českými politiky (Sněmovnou lidu). Prezidentský mandát trval 5 let bez jakéhokoliv omezení v počtu opakování a byl tentokrát odpovědný Federálnímu shromáždění.

4.2 Postavení prezidenta v České republice

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole, post prezidenta navazoval na československou tradici prezidentství. Ústava České republiky byla odsouhlasena dne 16. prosince 1992 Federálním shromážděním a vešla v platnost vznikem samostatné České republiky dne 1. ledna 1993. Ovšem hlava státu je v České republice do značné míry specifikována nejenom formálním postavením, ale i neformálním pomocí tradic, osobního charismatu a politických okolností. Vymezení postavení prezidenta České republiky je zakotveno v ústavě ve třetí hlavě spadající společně s vládou a státním zastupitelstvím do moci výkonné. Můžeme tedy hovořit o duální výkonné moci mezi prezidentem a vládou, z nichž žádný není výlučným nositelem výkonné moci.⁵⁷ Orgány spolupracují na základě vztahů a kompetencí, které jim určuje ústava a zákony.

Postavení prezidenta je primárně specifikováno v člancích č. 54 – 66. Formální postavení je rozděleno mezi pravomoci samostatné nebo v součinnosti s jinými orgány, které nalezneme v článku č. 62 Ústavy ČR. Kontrasignované pravomoci, které jsou vázány podpisem předsedy vlády nebo pověřeným členem, nalezneme v článku č. 63 Ústavy ČR. Můžeme se také setkat s jinými typy dělení pravomocí. Například právník Zdeněk Koudelka dělí prezidentské pravomoci do dvou kategorií: organizační a funkční. Mezi organizační řadí pravomoci vycházející z moci výkonné, kdežto funkční jsou reálné pravomoci zasahující do moci zákonodárné (např. vetování zákonů).⁵⁸

Je důležité tedy připomenout, že je značný rozdíl mezi formálními pravomocemi a prezidentskými kompetencemi. Formální část postu je vymezena ústavou, kdežto neformální část (prezidentské kompetence) definujeme jako realizované pravomoci (např. zvyklosti

⁵⁷ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 287.

⁵⁸ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 228.

českých prezidentů). Také, jak již bylo zmíněno výše, postavení prezidenta je dále upravováno v zákonech doplňující Ústavu ČR.

4.2.1 Nekontrasignované (samostatné) pravomoci

Nekontrasignované pravomoci nalezneme v článku č. 62 vymezené písmeny A až K, ke kterým nepotřebuje prezident souhlas předsedy vlády ani jiných státních orgánů. Pomocí samostatných pravomocí tak vymezuje své částečně autonomní postavení. Při tvorbě Ústavy ČR byly mezi nekontrasignované pravomoci zařazeny nejprve možnosti, u kterých by byl podpis předsedy vlády v rozporu se smyslem rozhodnutí (např. rozpuštění Poslanecké sněmovny), druhotně pak rozhodnutí ovlivněné součinností jiných orgánů. Výjimky, ohledně nichž panovala diskuze, tvořily jmenování členů České národní banky a prezidentské veto.⁵⁹

4.2.1.1 Jmenování předsedy vlády, jejích členů a přijímání jejich demise

První pravomocí, která je jednou z nejnámějších, je jmenování a odvolávání předsedy vlády, jejích členů a přijímání jejich případných demisí. Hlava státu jmenuje předsedu vlády, který je pověřen sestavením vlády. Premiér mu předkládá jednotlivé návrhy členů vlády nebo mu předloží již konečný návrh. Díky nedůslednému vymezení ústavy, která nespecifikuje, zda návrhy musí prezident přijmout nebo je možné je zamítnout, prezidentovi vzniká volné pole působnosti.⁶⁰ Na základě toho může s premiérem diskutovat o jmenování členů nebo mu případně navrhnout osoby, s jejichž jmenováním souhlasí. Prezident má pravomoc odmítnout člena vlády v případě, že má k odmítnutí jmenování ústavní a zákonné argumenty.⁶¹

Dalším sporným bodem je otázka, zda jmenovaný premiér musí být zástupce politické strany, která vyhrála parlamentní volby. Kvůli nedostatečné specifikaci Ústavy ČR má hlava státu opět možnost volby jakékoliv osoby. Už v roce 1999 došlo k pokusu o uzákonění povinnosti prezidenta zvolit za premiéra vždy kandidáta vítězné strany, ale díky výraznému omezení prezidentských pravomocí byl zákon v Senátu ČR zamítnut.⁶² S podobným návrhem přišla v roce 2013 i strana TOP 09, který byl také neúspěšný a neprošel ani hlasováním v PS. Podle zvyklosti prezidenti České republiky jmenovali do čela vlády premiéra politické strany, která

⁵⁹ BROZ, Jan a CHMEL, Jan. *Pohled za oponu: studie o vzniku Ústavy České republiky a o kontextu její interpretace*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-172-4. s. 51

⁶⁰ Ústava ČR neuvádí ani dobu, kterou má hlava státu k promyšlení, zda návrh přijme nebo odmítne.

⁶¹ Podle článku 70 například člen vlády nesmí vykonávat funkci v rozporu s členstvím ve vládě kvůli možnému střetu zájmů. Podle pana prof. JUDr. Aleše Gerlocha, CSc. je možnost odmítnutí návrhu premiéra nejasně stanovena. - PRÁVNICKÁ FAKULTA UK. Moc výkonná, prezident republiky - prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc. In: *Youtube* [online]. 4. 5. 2020 [vid. 25. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6_SfpXA2JfY.

⁶² KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 171. – jednalo se o návrh poslanců Petry Buzkové, Evy Dundáčkové, Ivana Langer, Zdenka Jičínského, Jitky Kupčové a Jana Zahradila.

vyhrála parlamentní volby. Během voleb do poslanecké sněmovny však tehdejší prezident Miloš Zeman se nechal slyšet, že jestliže vyhraje koalice SPOLU, nejmenuje předsedu vlády z vítězné strany.

Po úspěšném jmenování a složení slibu do rukou prezidenta republiky předstupuje vláda do 30 dnů před Poslaneckou sněmovnou s cílem získat důvěru od nadpoloviční většiny přítomných poslanců, jejichž počet pro usnášeníschopnost sněmovny musí dosahovat alespoň 67 poslanců. Jestliže důvěru nezíská, prezident musí znovu jmenovat nového premiéra a pověřit jej k sestavení vlády. Samozřejmě má možnost jmenovat opět stejnou osobu, avšak pravděpodobnost zisku důvěry v Poslanecké sněmovně je nepravděpodobná s ohledem na první neúspěšný pokus. Jestliže vláda nezíská důvěru ani na podruhé, jmenuje předsedu vlády předseda Poslanecké sněmovny. Neuspěje-li vláda ani potřetí, dochází k rozpuštění Poslanecké sněmovny a vyhlášení nových parlamentních voleb, získá-li důvěru, ujímá se vlády. K vyslovení nedůvěry může dojít také kdykoliv během funkčního období. Podmínkou je podání návrhu na vyslovení nedůvěry vládě skupinou nejméně 50 poslanců. K jejímu schválení je potřeba absolutní většina 101 poslaneckých hlasů. Vláda následně musí podat demisi do rukou prezidenta, který pověřuje nového kandidáta na předsedu vlády, sestavením nové vlády nebo jsou vyhlášeny předčasné parlamentní volby. Vláda v demisi je prezidentem pověřena k vykonávání funkce až do doby jmenování nové vlády.⁶³

Je tak možné, že funkci budou najednou vykonávat během přechodného období dva premiéři zároveň. Otázkou je, který z nich má pravomoc případně rozhodovat o činnosti Poslanecké sněmovny. Ústava ČR tuto problematiku blíže nespécifikuje, avšak podle výkladu právníka pana prof. JUDr. Aleše Gerlocha, CSc. má odpovědnost za rozhodnutí stávající premiér s vládou v demisi, kteří jsou prozatímně pověřeni vykonáváním funkce až do jmenování nové vlády.⁶⁴

Dalším nedostatkem v Ústavě je neuvedení doby stanovené pro jmenování nového předsedy vlády. Prezident tak může v této situaci s jmenováním nového premiéra otálet a udržet tak u moci vládu bez důvěry Poslanecké sněmovny. Podobná situace nastala během mandátu Václava Havla, který nepřímo donutil Poslaneckou sněmovnu k vyjádření důvěry vládě Josefa Tošovského. Havel se nechal slyšet, že nalézt vhodnějšího kandidáta bude trvat týdny

⁶³ Ústava České republiky hlava 3., čl. 62 písmeno d).

⁶⁴ PRÁVNICKÁ FAKULTA UK. Moc výkonná, prezident republiky - prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc. In: *Youtube* [online]. 4. 5. 2020 [vid. 25. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6_SfpXA2JfY.

a předčasné volby se konat nebudou.⁶⁵ Ještě závažnější situace nastala v červnu 2013, kdy se prezident Miloš Zeman rozhodl po demisi vlády Petra Nečase jmenovat premiérem Jiřího Rusnoka. Rusnokova vláda ovšem nezískala potřebnou důvěru v PS. I přesto se Miloš Zeman rozhodl, že nového premiéra jmenovat nebude a Rusnokovu vládu nechá v čele zákonodárné moci až do parlamentních voleb, které se konaly až o 3 měsíce později.⁶⁶

Premiér prezidentovi předkládá návrh na odvolání člena vlády, popřípadě jej podává sám člen vlády. Zatímco při premiérově návrhu musí prezident vyhovět jeho požadavku, není jeho povinností přijmout demisi od člena vlády.⁶⁷ V nejlepším případě má předseda vlády při podání návrhu na odvolání již vybraného nástupce, ale může nastat situace, že člen vlády bude odvolán a jeho pozice zůstane neobsazená, což je problématické. Prezident tak může s odvoláním počkat, dokud premiér nenavrhne nového člena vlády, popřípadě může poprosit prezidenta o dočasné jmenování. Vhodným příkladem může být situace z roku 2015, kdy premiér Bohuslav Sobotka podal návrh na odvolání ministra školství, přestože neměl nového ministra školství, zažádal o prozatímní jmenování Michaely Marksové-Tominové.⁶⁸ Zabránil tak prázdnému místu, které by mohlo ohrozit fungování ministerstva. V některých případech může převzít na přechodnou dobu pozici sám předseda vlády. Nejdelší dobou, kdy nebylo obsazeno ministerské křeslo je pravděpodobně období mezi 31. březnem 2012 až 2. 5. 2012. Ústava výslovně neomezuje hlavu státu v možnosti odvolání člena bez souhlasu předsedy vlády, nicméně v praxi se spoléhá na prezidentovu politickou důvěru vůči vládě.

4.2.1.2 Svólává zasedání a rozpouští Poslaneckou sněmovnu

Prezident svolává zasedání Poslanecké sněmovny do 30 dní od vyhlášení volebních výsledků. Pokud tak neučiní, schází se Poslanecká sněmovna sama na základě článku č. 34 odstavce 1 Ústavy České republiky. Pravomocí prezidenta je také možnost účastnit se jednání dolní i horní komory a udělení slova za jakékoliv situace, jestliže o slovo požádá.

Další pravomocí je možnost rozpustit Poslaneckou sněmovnu za konkrétně stanovených podmínek. K rozpouštění PS může dojít projevením nedůvěry vládě během jejího funkčního období nebo po třetím neúspěšném vládním pokusu o sestavení vlády. Tedy ve chvíli, kdy je na návrh předsedy PS pověřen premiér k sestavení vlády, která nezíská důvěru

⁶⁵ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 170-171.

⁶⁶ BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal., pozn. 11, s. 103.

⁶⁷ Ústava České republiky, čl. č. 74.

⁶⁸ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 174.

PS. Druhou možností je situace, v níž se PS neshodla do doby 3 měsíců na vládním návrhu zákona spojeném s otázkou důvěry.⁶⁹ K rozpuštění dochází také, jestliže její zasedání bylo přerušeno na dobu delší, než je 120 dní v jednom kalendářním roce nebo nebyla usnášeníschopná po delší dobu, než jsou 3 měsíce.

V roce 1998 došlo během politické krize k úpravě ústavní novely a PS byla rozpuštěna na základě speciálního ústavního zákona, který byl zrušen v roce 2009 na základě neoprávněného rozhodnutí Ústavního soudu ČR.⁷⁰ Přijetím nové novely téhož roku, ústava stanovuje, že prezident musí rozpustit PS v případě, jestliže s rozhodnutím souhlasí alespoň 3/5 všech poslanců.⁷¹ Jakmile hlava státu PS rozpustí, rozhoduje o neodkladných záležitostech Senát. Prezident zároveň vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny, které se konají do 60 dní od jejího rozpuštění. Výjimkou, kdy není možné PS rozpustit, je doba posledních tří měsíců její působnosti.

Na rozdíl od dnešní doby disponoval první československý prezident pravomocí rozpustit obě komory bez udání důvodů. Dnes má prezident možnost rozpouštět PS za striktně daných podmínek, kdežto Senát nesmí odvolat za žádné situace. Pravomoci ohledně rozpouštění Parlamentu se tak značně oslabily.

4.2.1.3 Jmenuje zástupce jednotlivých státních orgánů

V této podkapitole rozebereme, jaké podmínky jsou nastaveny pro jmenování do jednotlivých funkcí z pohledu prezidenta. Prezident republiky má pravomoc samostatně jmenovat členy České národní banky, předsedu, místopředsedy a soudce Ústavního soudu, prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu, předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu. Dále jmenuje zástupce dalších státních orgánů, jako jsou například rektori veřejných vysokých škol, kteří již spadají do kontrasignovaných pravomocí.

Nejznámějším příkladem je jmenování členů Bankovní rady České národní banky, která se skládá z guvernéra, dvou viceguvernerů a čtyř dalších členů. Tato pravomoc spadá sice mezi nekontrasignované, ale probouzela značné diskuze při vytváření Ústavy ČR. Problémem je právě její výklad, který vymezuje zvolení členů bankovní rady bez kontrasignace, ale k volbě guvernéra a viceguvernerů zákon upravuje jmenování na kontrasignované. Aby zákon o kontrasignaci guvernéra a viceguverneru mohl poupravovat postupy, bylo by potřeba nejdříve

⁶⁹ Ústava České republiky čl. č. 35 odst. 1., KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 152.

⁷⁰ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 152.

⁷¹ Ústava České republiky, čl. č. 35 odst. 2 ve znění ústavního zákona č. 319/2009 Sb.

upravit jmenování pouhých členů rady ČNB.⁷² V praxi se uplatňuje zvolení všech členů ČNB bez kontrasignace. Ústavní soud se vyjádřil, že se jedná o nekontrasignovanou prezidentskou pravomoc a zvyklost české ústavnosti, ve které není prezident vázán ani návrhem jiného orgánu.⁷³ Spor ohledně jmenování členů ČNB nastal v roce 2000 po podání demise guvernéra Josefa Tošovského, kdy se tehdejší hlava státu Václav Havel rozhodl pro jmenování nové Rady ČNB. Vláda byla jednoznačně proti jeho rozhodnutí a podala žalobu k Ústavnímu soudu, který se usnesl ve prospěch Václava Havla. Nejenomže hlava státu může člena jmenovat, ale také disponuje pravomocí odvolání, které může být následně přezkoumáno Soudním dvorem Evropské unie z pohledu dodržení evropského práva. Soudní dvůr má možnost přezkoumání zákonnosti díky začlenění guvernérů do Rady guvernérů Evropské centrální banky.

Předseda, dva místopředsedové a soudci nezávislého Ústavního soudu jsou jmenováni prezidentem na 10 let se souhlasem horní komory parlamentu, který má 60 dní na odsouhlasení volby hlavy státu. Jestliže tak neučiní, bere se souhlas jako samozřejmost. Podmínkou výběru pro jmenování na pozici předsedy a místopředsedy ÚS je předešlá pozice řádového soudce Ústavního soudu.⁷⁴ Následně soudci skládají slib do rukou prezidenta. Jakmile dojde k jmenování, hlava státu již nemá pravomoc ústavní soudce odvolat.

Dále jmenuje hlava státu předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu s podmínkou, že jmenování museli být již předtím soudci stejné instituce. Pokud by byla snaha prezidenta prosadit na místo předsedy či místopředsedy soudce z jiného soudu, musí nejdříve Ministerstvo spravedlnosti soudce přeložit na Nejvyšší soud společně se souhlasem aktuálního předsedy Nejvyššího soudu a až poté má prezident možnost jej jmenovat.⁷⁵

Nejvyšší kontrolní úřad je orgánem dohlížejícím na hospodaření se státním majetkem. Na návrh Poslanecké sněmovny jsou jmenováni hlavou státu prezident a viceprezident Nejvyššího kontrolního úřadu, kteří následně skládají slib do rukou prezidenta republiky. Podmínkou pro jmenování je svéprávnost, minimální věk 35 let a dokončené magisterské studium. Hlava státu má možnost návrh PS zamítnout a členy Nejvyššího kontrolního úřadu

⁷² KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 260.

⁷³ JANSTOVÁ, Kateřina. Jmenování členů bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. In: KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.). s. 53 – 61.

⁷⁴ ÚSTAVNÍ SOUD. Postavení a pravomoci Ústavního soudu. In: *Ústavní soud*. 2015 [vid. 20. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>.

⁷⁵ Zákon č. 166/1993 Sb., O Nejvyšším kontrolním úřadu ve znění zákona 46/2020 Sb. In: *Nejvyšší kontrolní úřad* [online]. 2020 [vid. 23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/nezarazene/zakon-166-1993-web.pdf> - KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 211-212.

nejmenovat. Tato situace nastala v roce 2002, kdy tehdejší prezident Václav Havel odmítl jmenování, důvodem bylo, že mělo dojít k jmenování těsně před parlamentními volbami a Václav Havel požadoval návrh od nové povolební PS.⁷⁶

4.2.1.4 Ratifikuje zákony a právo veta

Ratifikace zákonů prezidentem je jedna z nejdůležitějších prezidentských pravomocí. Jakmile prezident schválený zákon podepíše, vychází ve Sbírce zákonů. Prezidentův podpis je umístěn na druhém místě mezi podpisy předsedy Poslanecké sněmovny a předsedy vlády.⁷⁷ Během volebních období prezidenta Václava Klause došlo k vzniku zvyklosti ohledně nesouhlasu s některými zákony, ale také k odmítnutí veta. Došlo tak k možnosti vydání zákonů, které nejsou prezidentem podepsány, ale přesto jsou platně vydané ve sbírce zákonů. Příkladem zákonu, který prezident odmítl, byl zákon č. 426/2011 Sb. o důchodovém spoření, stejně tak prezident Václav Havel odmítl podepsat dva vydané zákony. Otázkou je, jestli prezidenti nekonali v rozporu s ústavou.

Možností hlavy státu je také užití tzv. veta zákona neboli navrácení schváleného zákonu Parlamentem ČR do Poslanecké sněmovny k projednání. Výjimkou jsou ústavní zákony, do kterých nemůže prezident zasahovat nebo období, kdy se Česká republika nachází ve stavu ohrožení nebo válečného stavu a zákony jsou schvalovány ve zkrácených jednáních.⁷⁸ Lhůta na podání veta je 15 dní od jeho doručení. Hlava státu se prostřednictvím veta snaží pozdržet zákon, který dle ní nespĺňuje požadavky. Nevýhodou je, že prezident má možnost zákon vetovat pouze jako celek a nemůže se vymezit pouze proti některým částem zákona.⁷⁹ Poslanecká sněmovna má poté možnost pokusit se zákon opětovně prosadit přehlasováním prezidentského veta, ke kterému je potřeba absolutní většina všech poslanců. Navraceným zákonem se zabývá nejdříve 10 dní po jeho navrácení. Hlava státu má možnost po celou dobu projednávání PS vzít své veto zpět a zákon ratifikovat. Přehlasuje-li PS prezidentovo veto, zákon je dle zvyklostí jednacího řádu PS (od roku 1995) vyhlášen bez podpisu prezidenta republiky. Problémem je, že zde dochází k úpravě ústavy skrze předpis v jednacího řádu, což je v rozporu s ústavou.⁸⁰ Hlava státu je ale nucena podle článku č. 51 Ústavy ČR zákon dodatečně podepsat.

⁷⁶ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 262.

⁷⁷ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 154.

⁷⁸ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2020 [23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>, KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 155.

⁷⁹ Naproti tomu v ústavě z roku 1920 má prezident pravomoc připomínkovat zákon a popřípadě navrátit jej Národnímu shromáždění.

⁸⁰ Není možné upravovat ústavní listinu na základě zákonů, které jsou s ní v rozporu.

Diskuzi také vyvolává skutečnost, že zákon nemusí znovu schválit i Senát, čímž je prezidentské veto značně oslabeno. Podle Ústavní listiny z roku 1920 (zákon č. 121/1920 Sb.) muselo navrácený zákon podepsat alespoň 48 senátorů nebo schválit 3/5 všech poslanců, což je vyšší počet, než je potřeba nyní.

Prezidentské veto je převážně suspenzivní, nicméně je možné užití i absolutního veta v situaci, kdy je funkční období PS u konce a zákon by schvalovala nová PS, což není dle ústavy možné. Jestliže je tedy zákon vetován ve chvíli, kdy se stávající PS již nesejde na schůzi, je veto absolutní.

Další možnou variantou, jak může prezident vyjádřit nesouhlas se schváleným zákonem, je podání vyhlášeného zákona do rukou Ústavního soudu na přezkoumání jeho ústavnosti. Poslední možností je podepsání zákona a zaslání zveřejněného dopisu předsedovi Poslanecké sněmovny s kritikou schváleného zákona.⁸¹

4.2.1.5 Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem a zahlazuje odsouzení

Poslední ze samostatných pravomocí udávající Ústavou ČR je odpouštění, zmírnění trestů a zahlazení odsouzení. Komplikací je, že většinou tyto pravomoci jsou spojené s amnestií, která spadá již mezi kontrasignované pravomoci. Prezident republiky vždy stanovuje podmínky pro odpuštění trestu a udává milost individuálně. Poruší-li je dotyčná omilostněná osoba, její trest se obnovuje. Například v případě omilostnění Jiřího Kajínka uvedl prezident Miloš Zeman jako podmínku 7 let, kdy se nesmí dopustit žádné trestné činnosti.⁸² Většinou hlava státu odpouští trestné činy lidem, kteří jsou vážně nemocní nebo již v pokročilém věku.

4.2.2 Kontrasignované pravomoci

Kontrasignované pravomoci, které jsou podmíněné spolupodpisem předsedy vlády nebo pověřené osoby, nalezneme v článku č. 63 Ústavy České republiky. Jednotlivé pravomoci jsou rozepsány ve čtyřech odstavcích pod písmeny A až K. Podle právníka Jana Kysely je můžeme dále dělit na ověřovací a spolurozhodovací. Ověřovací kontrolují, zda se hlava státu nesnaží použít pravomoc v rozporu s ústavností (např. udělení státních vyznamenání) a spolurozhodovací se podílejí na rozhodnutích (např. ratifikace mezinárodních smluv).⁸³

⁸¹ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 160.

⁸² ČTK. Vrah Kajínek omilostněný Zemanem byl propuštěn z vězení, In: *ČT 24* [online]. 23. 5. 2017 [vid. 29. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vrah-kajinek-omilostnenny-zemanem-byl-propusten-z-vezeni-98324>.

⁸³ ANTOŠ, Marek. Pravomoci prezidenta republiky po zavedení přímé volby. In KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.). s. 27 – 42.

Přestože ve většině okolních států prezidenti činí rozhodnutí na základě návrhu vlád, Ústava ČR tento způsob rozhodnutí neuvádí.

V původním návrhu Ústavy ČR z roku 1992 mohl spolupodepsat zákon pouze předseda vlády. Nakonec byl návrh Ústavy poupraven na návrh Václava Havla a byla přidána možnost podpisu pověřenou osobou.

4.2.2.1 Zastupuje stát navenek a sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy

Prezident republiky reprezentuje Českou republiku navenek a podílí se na udržování mezinárodních vztahů. Tuto pravomoc reprezentace ČR prezidentem nalezneme v článku č. 63 odst. 1 písmeno a) a b). Podle Ústavy ČR se na zahraniční politice musí podílet i vláda kvůli prezidentově politické neodpovědnosti. Odpovědnost za jeho politická rozhodnutí přebírá vláda pomocí kontrasignace.

Nejdůležitější zahraniční reprezentace ČR je na setkáních Evropské unie. Podle Ústavy ČR má zastupovat stát vláda pod kontrolou Parlamentu. Naopak podle politologa Zdeňka Koudelky „*Je prezident nejvyšším představitelem členských států vůči unijním institucím*“.⁸⁴ V praxi je ale na schůzi Evropské rady vyslán buď premiér nebo prezident v závislosti na jejich domluvě. Během funkčního období Václava Klause jezdil na běžná setkání premiér, kdežto na významnější schůzi většinou s třetími stranami byla posílána hlava státu. Záleželo pouze na domluvě mezi oběma stranami, protože ústava tuto problematiku pevně nestanovuje. Dále je prezident dle zvyklostí vedoucím delegace například během jednání Rady NATO.⁸⁵

Při zahraničních návštěvách je samozřejmostí, že má hlava státu výsady jako jsou slavnostní přijetí, zajištění bezpečnosti jeho pohybu a možnost setkání se se státními orgány bez cenzury. Jeho zahraniční cesty jsou financovány Kanceláří prezidenta republiky, jejíž rozpočet schvaluje Poslanecká sněmovna. Při neshodě mezi prezidentem a parlamentem ohledně zahraniční politiky může dojít k neshodám a snahám omezit jeho zahraniční cesty. Konkrétním příkladem jsou rozepře mezi Václavem Klausem a Jiřím Paroubkem v roce 2005, kdy premiér naznačil, že může dojít k omezení prezidentských cest. Tvrzení Jiřího Paroubka jsou ale v rozporu pravomocí vlády ČR, která nemá možnost omezovat cesty prezidenta. Podobná situace se opakovala v roce 2014 podáním návrhu na omezení rozpočtu Kanceláře prezidenta kvůli

⁸⁴ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 107.

⁸⁵ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 108.

rozporu prezidentských a vládních zájmů, kdy chtěl prezident navazovat bližší vztahy s Čínskou lidovou republikou, návrh byl ale zamítnut.

Problémovou částí této pravomoci je sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv, kdy je již potřeba kooperace obou státních orgánů. Je samozřejmě možné „*přenechat ratifikaci vládě nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy*“.⁸⁶ Jestliže s ratifikací souhlasí obě komory Parlamentu ČR, je hlava státu nucena smlouvu podepsat. Podle právníka Marka Antoše je tento výklad Ústavy ČR nepřesný. Parlament a vláda mají možnost odhlasovat zamítnutí podepsání mezinárodní smlouvy prezidentem ve chvíli, kdy je prezident iniciátorem k podpisu. Nemají ovšem pravomoc donutit hlavu státu podepsat smlouvu, s kterou nesouhlasí. V praxi je většinou ratifikace smluv přenesena do působnosti vlády, tudíž k těmto situacím dochází zřídka.⁸⁷ Z tohoto výkladu můžeme vyvodit, že je-li iniciátorem podpisu mezinárodní smlouvy prezident republiky, vláda má možnost zabránit podpisu. Pokud ovšem chce vláda podepsat mezinárodní smlouvu, nemá pravomoci nutit prezidenta republiky k podepsání.

Pro porovnání, slovenský prezident nemá možnost zastupovat stát navenek, protože nedisponuje obecním ústavním právem. V tomto ohledu jsou tak pravomoci českého prezidenta silnější.

4.2.2.2 Vrchní velitel ozbrojených sil a jmenování a povyšování generálů

Hlava státu je vrchním velitelem ozbrojených sil, které se skládají z Armády ČR, Vojenské kanceláře prezidenta republiky a Hradní stráže.⁸⁸ Funkce velitele ozbrojených sil je spíše formální a ceremoniační funkcí. Prezident jmenuje náčelníka Generálního štábu na návrh vlády a stejně tak jej na její návrh odvolává.⁸⁹ Vedení ozbrojených sil se ujímá převážně Generální štáb a Ministerstvo obrany.⁹⁰

Podle článku č. 63 odst. 1 písmene g je také v jeho rukou jmenování a povyšování generálů Armády ČR a bezpečnostních složek na základě poupraveného zákona a vládního návrhu. Není však jeho povinností uposlechnout vládní návrh a dotyčnou osobu povýšit. Například Václav

⁸⁶ Ústava České republiky, čl. 63. odst. 1 písmeno b)

⁸⁷ ANTOŠ, Marek. Pravomoci prezidenta republiky po zavedení přímé volby. In KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.). s. 27 – 42.

⁸⁸ Zákon č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky ve znění pozdějších předpisů, paragraf 3 odst. In: *e-Sbirka* [online]. [5.3. 2024]. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1999/219?zalozka=text>

⁸⁹ Návrh vláda předem projednává s Poslaneckou sněmovnou.

⁹⁰ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. díl, Obecná státověda. Vysokoškolské právnické učebnice. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3. s. 279.

Klaus v roce 2009 odmítl povýšení tehdejšího ministra vnitra plukovníka Jiřího Komorouse bez odůvodnění.⁹¹ Není ovšem možné jmenovat nižší marže, než jsou právě zmiňovaní generálové.

Podle zákona může dále schvalovat základní vojenské řády, jmenovat a odvolávat náčelníka Vojenské kanceláře prezidenta republiky, propůjčovat bojové prapory a čestné nebo historické názvy vojenským útvarům.⁹² Součástí funkce jsou i slavnostní proslovy při výjimečných příležitostech k vojákům, které díky jejich ústní podobě nejsou kontrasignovány.

Dojde-li ale k válečnému konfliktu a prezident se bude chtít podílet na vedení vojenských jednotek, měl by vydávat pouze písemná rozhodnutí podepsaná předsedou vlády. Z praktického hlediska by bylo účinnější, kdyby prezident některé z rozkazů předával ústním projevem, aby nedošlo k ochromení akceschopnosti Armády ČR.⁹³ Tudíž je možné, během mimořádného období například válečného stavu, dle výkladu Ústavy ČR vydávat ústní rozkazy.⁹⁴

4.2.2.3 Přijímá, pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí

Pověření vedoucích zastupitelských neboli diplomatických misí je většinou částečně v rukou Ministerstva zahraničí ve spolupráci s prezidentem republiky. Kandidáty sice vybírá samo ministerstvo, ale je potřeba, aby s nimi souhlasila i hlava státu, která je poté do funkce pověřuje. Na základě ústavní zvyklosti je potenciální pověření velvyslance diskutováno i ve vládě. Konečné jmenování ovšem záleží na prezidentovi a předsedovi vlády, který rozhodnutí kontrasignuje. Může se tak stát, že rozhodnutí nebude zcela v součinnosti s Ministerstvem zahraničí. Prezident dále delegáty „*přijímá na Nový rok, státní svátek nebo na vlastní inauguraci*“.⁹⁵ Nijak již nezasahuje do výkonu jednotlivých diplomatických misí, to je již kompetencí vlády ČR.

4.2.2.4 Vyhláší volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu

Prezident republiky vyhláší volby nejenom do dolní komory Parlamentu České republiky, ale také do Senátu. Vyhlášení, které je zároveň zveřejněno ve Sbírce zákonů, probíhá nejdéle 90 dní před začátkem voleb. Pokud ovšem prezident rozpustí Poslaneckou sněmovnu,

⁹¹ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 206.

⁹² Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, odst. 2, paragraf 5. In: *e-Sbírka* [online]. [5.3. 2024]. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1999/219?zalozka=text>

⁹³ I z psychologického hlediska funguje na vojáky lépe motivace skrze ústní projev než pouhé vydání písemného rozkazu.

⁹⁴ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 96.

⁹⁵ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 149.

vyhlašované volby se musí uskutečnit do šedesáti dnů po rozpuštění. Dále jsou vyhlašovány hlavou státu krajské, obecní zastupitelské volby a volby do Evropského parlamentu, z nichž všechny vyžadují kontrasignaci předsedou vlády a domluvou mezi ním a prezidentem na konkrétním termínu.⁹⁶

4.2.2.5 Jmenuje soudce

Jmenování Ústavních soudců je samostatnou pravomocí hlavy státu obsažené v článku č. 62 Ústavy ČR, nicméně dosazení běžných soudců je již s kontrasignací. Kandidáti na jmenování soudců jsou navrhováni ministrem spravedlnosti. Aby mohl prezident soudce jmenovat, je po soudcích vyžadováno právnické magisterské studium, 3letá právní praxe, dosažení minimálního věku 30 let, složení justiční zkoušky, státní občanství a bezúhonnost.⁹⁷ Soudci se funkce ujímají ve chvíli, kdy složí slib do rukou prezidenta republiky. Následné odvolání soudců již není prezidentovou pravomocí. Může pouze navrhnout Nejvyššímu správnímu soudu sídlícímu v Brně zahájení kárného řízení.

4.2.2.6 Amnestie, udělování a propůjčování státních vyznamenání

Možnost vyhlášení amnestie neboli plošné udělení milosti hlavou státu je v České republice spojeno s nástupem nového prezidenta nebo s významnými výročními událostmi. Pokud by se jednalo o individuální milost, jaká byla udělena kupříkladu Jiřímu Kajínkovi, není potřeba schválení od premiéra a tuto pravomoc nalezneme v samostatných pravomocích článku č. 62 písmena g. Pro plošné udělení milosti už ale je zapotřebí podpis předsedy vlády. Historicky ČR zažila během 31 let své existence pouze tři amnestie – dvě za funkčních období Václava Havla a třetí na konci druhého volebního období Václava Klause.

Každý prezident sám určuje podle vlastních kritérií podmínky amnestie (např. věk, závažnost trestu atd.). Amnestie však ruší pouze rozhodnutí soudu, nikoliv finanční náhrady škod, které musí omilostněný stejně zaplatit. Konkrétním příkladem je poslední amnestie, vydaná prezidentem Václavem Klausem, která v roce 2013 zastavila všechna trestní stíhání s odnětím svobody do 10 let trvající déle než 8 let.⁹⁸ Prezident prominul tresty všem v délce do 2 let. Odsouzeným nad 75 let (nebo těm, kteří v daném roce dosáhli věku 75 let) byly odpuštěny tresty délky do 10 let. Prominutí trestu platilo, pokud v následujících 5 letech

⁹⁶ Podle § 3 odst. 1 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, § 3 odst. 1 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a § 3 odst. 1 a 3 zákona č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu

⁹⁷ Ústava České republiky, čl. č. 93., § 60 odst. 5 zákona o soudech a soudcích, KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 211.

⁹⁸ Rozhodnutí č. 1/2013 Sb. – Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013., čl. č. 2., KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 241.

nespáchali další trestný čin, jinak by došlo k obnově prominutého trestu.⁹⁹ Stejně tak bylo zacházeno s podmíněnými tresty a domácím vězením.

Otázkou je, zda předseda vlády může odmítnout amnestii kontrasignovat. V roce 2013, kdy se rozhodl Václav Klaus udělit plošnou amnestii, tehdejší předseda vlády Petr Nečas jeho rozhodnutí akceptoval a kontrasignaci bral pouze jako právní potvrzení, že prezidentův krok není v rozporu s Ústavou České republiky. Podle ústavní listiny by však měla být amnestie projednávána mezi premiérem a prezidentem, načež s ní musí souhlasit obě strany výkonné moci. Podle premiéra Petra Nečase byl jeho podpis pouze ověřením, že prezidentovy kroky nejsou v rozporu s Ústavou ČR. Pokud by ale byla role premiéra pouze ověřovací, konání prezidenta by se dalo srovnávat s pravomocemi poloprezidentského systému.¹⁰⁰ Právě díky rozporu Ústavy ČR a konání prezidenta s premiérem došlo k podání ústavní žaloby Senátem na prezidenta, kterou ale následně zavrhl Ústavní soud s odůvodněním konce funkčního období tehdejšího prezidenta Václava Klause.

Ceremoniační avšak kontrasignovanou pravomocí je také propůjčování a udělování státních vyznamenání. Občanům může být propůjčen Řád Bílého lva a Řád T. G. Masaryka, kdežto medaile za hrdinství nebo za zásluhy mohou získat na dobu neurčitou. Sám prezident je po dobu výkonu funkce nositelem obou Řádů. Ocenění jsou vydávána na základě rozhodnutí prezidenta nebo na návrh vlády, kterému nemusí hlava státu vyhovět. Nutností je stejně jako v předchozích případech kontrasignace předsedy vlády. Opětovně se dostáváme k tomu, zda ústavní listina povoluje premiérovi kontrasignaci odmítnout. Podle ústavního právníka Jana Kysely má předseda vlády možnost kontrasignaci odmítnout v případě, že s navrhovanými jmény nesouhlasí. V praxi ale předsedové vlád většinou respektují rozhodnutí hlavy státu a svůj podpis berou pouze jako kontrolu ústavnosti. Předpokládají, že tato pravomoc je čistě rozhodnutím prezidenta. Je ovšem možné tuto pravomoc přenechat jinému státnímu orgánu nebo pověřené osobě, která předá vyznamenání prezidentovým jménem.¹⁰¹

⁹⁹ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 256 – 257.

¹⁰⁰ KUDRNA, J. Ústavní převrat v přímém přenosu. In: *Hospodářské noviny* [online]. 12. 1. 2013 [vid. 15. 2. 2024]. Dostupné z: <https://nazory.hn.cz/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>.

¹⁰¹ Zákon č. 157/1994 Sb. o státních vyznamenáních České republiky. In: *e-Sbírka* [online]. 29. 7. 1994 [vid. 26. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1994/157?zalozka=text>

4.2.3 Další prezidentské pravomoci vyplývající ze zákonů

Pravomoci prezidenta nalezneme upravené i v zákonné podobě, kde jsou některé pravomoci rozvedené. Hlava státu jmenuje zástupce státních orgánů podle článku č. 62, některé z nich však v ústavní listině nejsou uvedeny. Patří mezi ně jmenování rektorů a profesorů veřejných vysokých škol a předsedy a místopředsedy Nejvyššího správního soudu.

Rektoři jsou do pozice jmenováni a odvoláváni na základě návrhů akademických senátů jednotlivých veřejných vysokých škol. Profesoři jsou jmenováni na návrh ministra školství, mládeže a tělovýchovy, které může hlava státu odmítnout.¹⁰² Prezident republiky může jmenovat rektory a profesory osobně nebo přenechat jmenování ministrovi školství. Třetí možností je také zaslání dopisu jmenovanému. Tato situace nastala v roce 2009 při jmenování Iva Mathéa rektorem Akademie múzických umění, kdy tehdejší prezident Václav Klaus zaslal panu Mathéovi pouze jmenovací dopis kvůli osobním neshodám.¹⁰³

Předseda a místopředseda Nejvyššího správního soudu jsou jmenováni prezidentem s potřebou kontrasignace předsedy vlády. Náčelník Generálního štábu je na návrh vlády následně jmenován prezidentem republiky. Stejně jako inaugurace probíhá i odvolání na návrh vlády.

4.2.3.1 Vyhlášení válečného stavu, mobilizace, nouzového stavu a stavu ohrožení

Mobilizace a válečný stav jsou vyhlášovány rozhodnutím prezidenta na návrh vlády. Hlava státu oznamuje mobilizaci skrze hromadné sdělovací prostředky, která může být částečná nebo všeobecná. V případě částečné mobilizace se vztahuje oznámení pro Armádu ČR, popřípadě část obyvatelstva státu, která se nachází v ohrožení. Během všeobecné mobilizace, ke které dochází během válečného stavu, jsou povoláni všichni starší 18 let a mladší 60 let. Stejným způsobem, jakým dochází k vyhlášení mobilizace, končí i demobilizace – vyhlášením prezidenta na návrh vlády. Pokud se jedná pouze o stav ohrožení, má pravomoc ho vyhlásit vláda se souhlasem Poslanecké sněmovny a hlava státu nemá možnost do rozhodnutí zasahovat. Stejným příkladem, kdy prezident nemůže ovlivnit stav republiky, je vyhlášení nouzového stavu, který se několikrát opakoval během období pandemie koronaviru během let 2020 – 2021. Nouzový stav je vyhlášován předsedou vlády bez souhlasu PS nejdéle na 30 dní. Poté je potřeba jednat s PS ohledně případného prodloužení.

¹⁰² § 10 ods. 2 a § 73 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách.

¹⁰³ KOUDELKA, Z. Jmenování a odvolávání rektorů veřejných a státních vysokých škol a jmenování profesorů. In: *Všehrd spolek českých právníků* [online]. [vid. 25. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/jmenovani-a-odvolavani-rektoru-verejnych-a-statnich-vysokych-skol-a-jmenovani-profesoru_898fecdc-6c94-4929-83ec-664357924c2d.

4.3 Vznik, zastupování a zánik funkce

Funkce se hlava státu ujímá složením slibu během společné schůze Poslanecké sněmovny a Senátu ve Vladislavském sále, kde slib skládá do rukou předsedy Senátu: „*Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí*“.¹⁰⁴ Událost se koná den po uplynutí nebo poslední den funkčního období předešlého prezidenta. Jestliže prezident odmítne složit slib, nemůže se ujmout funkce. Po složení slibu zavedl Václav Klaus zvyklost navštívení Kaple sv. Václava, kde se poklonil jeho ostatkům. Stejně tak učinili i jeho nástupci Miloš Zeman a Petr Pavel.

Ústava ČR počítá s možností zástupu prezidenta v případě nemožnosti výkonu funkce nebo jeho odvolání na základě uznané žaloby za velezradu nebo hrubé porušení Ústavy. Pravomoci hlavy státu se následně dělí mezi předsedu PS,¹⁰⁵ který spravuje nekontrasignované pravomoci,¹⁰⁶ a předsedu vlády, jenž disponuje kontrasignovanými pravomocemi.¹⁰⁷ Funkci vyhlašování voleb do PS přebírá předseda Senátu. V době, kdy je pozice hlavy státu uvolněná, zpracovává všechna rozhodnutí zástupců prezidenta Kancelář prezidenta republiky. Zastupovat hlavu státu může i manželka prezidenta například v případě čtení zdravotní zprávy.

K zániku funkce dochází po uplynutí funkčního období 5 let a není možné jej prodloužit jinak než opětovnou kandidaturou na prezidenta. Další možností je podání abdikace, které je nevratné, jakmile se dostane do rukou předsedy Senátu. Ústava nestanovuje podobu abdikace, a tak je možné ji podat i ústně. Je také možné ukončení funkčního období díky uznané žalobě pro hrubé porušení ústavy a velezrady, smrti nebo neslučitelnosti funkcí. Do roku 2012 se abdikace podávala do rukou předsedy Poslanecké sněmovny.

4.4 Odpovědnost

Prezident České republiky reprezentuje stát navenek, garantuje řád a podílí se na politické moci. Nemůže ovšem samostatně vykonávat svoji politiku, protože dle článku č. 54 Ústavy ČR není za svoje politické jednání odpovědný. Vrcholným orgánem politické moci je v parlamentním systému parlament a vláda, která přebírá za prezidentovo jednání odpovědnost právě pomocí kontrasignace. Díky kontrasignaci může vláda regulovat

¹⁰⁴ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 70., Čl. 59 odst. 2 Ústavy České republiky

¹⁰⁵ Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přebírá tyto kompetence předseda Senátu

¹⁰⁶ Předseda PS nepřebírá: jmenování předsedy a místopředsedy Nejvyššího soudu, právo veta, jmenování prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu - KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 279.

¹⁰⁷ Výjma udělování a propůjčování státních vyznamenání a jmenování a povyšování generálů - KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 279.

a kontrolovat některá prezidentova rozhodnutí. Hlava státu tedy nemůže nést následky za svá rozhodnutí. Prezident může být stíhán pouze za velezradu, která je v Ústavě definována jako „jednání prezidenta, které směřuje proti svrchovanosti a celistvosti republiky a proti demokratickému řádu“.¹⁰⁸ V tomto případě se jedná o ústavně politickou odpovědnost. Žalobu podává dle článku č. 65 Ústavy Senát ČR na návrh kvalifikované většiny senátorů a se souhlasem Poslanecké sněmovny do rukou Ústavního soudu.¹⁰⁹ Pokud Poslanecká sněmovna návrh žaloby neprojedná do tří měsíců, je považováno za prokázané, že se žalobou nesouhlasí. Jestliže Ústavní soud rozhodne o vině prezidenta, nemůže být prezident trestně stíhán. Jediným trestem při prokázání velezrady je zbavení úřadu a znemožnění jeho nabytí v budoucnu. Za dobu existence České republiky nebyl žádný z dosavadních prezidentů zbaven mandátu.

V ČR se vyskytl jediný případ podání žaloby na prezidenta Václava Klause kvůli amnestii vyhlášené v lednu roku 2013, těsně před koncem jeho volebního období. Nicméně Ústavní soud se žalobou již nezabýval s odůvodněním, že funkční období hlavy státu těsně po podání žaloby vypršelo. Senát hrozil žalobou na prezidenta republiky i Milošovi Zemanovi, který nesouhlasil s návrhem předsedy vlády Bohuslava Sobotky odvolat ministra financí Andreje Babiše. Přestože tak prezident musel dle Ústavy učinit, obhajoval se, že Ústava nestanoví, jak dlouhou dobu na odvolání má. Žaloba nakonec nebyla podaná, protože Miloš Zeman ministra financí odvolal. Stejná situace se odehrála i na podzim roku 2019, kdy Senát navrhl ústavní žalobu opět na prezidenta Miloše Zemana za hrubé porušení Ústavy ČR kvůli údajnému ovlivňování soudců a opětovného zdržování odvolání člena vlády (Antonína Staňka, tehdejšího ministra kultury, který sám podal rezignaci) a jmenování nového.¹¹⁰ Žaloba obsahovala mnoho skutků, kterými měl Miloš Zeman porušit Ústavu, mezi něž mělo patřit například i vydání tiskové zprávy Kanceláře prezidenta, která odhalovala tajné informace ohledně kauzy s nervovým plynem Novičokem. Podle právníka Jana Kurdny bylo ale mnoho bodů žaloby zavádějících nebo nepatřily mezi prezidentovy pravomoci. On sám by se přikláněl k užšímu vymezení žaloby.¹¹¹

¹⁰⁸ PRÁVNICKÁ FAKULTA UK. Moc výkonná, prezident republiky - prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.

In: *Youtube* [online]. 4. 5. 2020 [vid. 25. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6_SfpXA2JfY.

¹⁰⁹ KYSELA, Jan. Prezident republiky v ústavním systému ČR – perspektiva ústavněprávní. In: NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6. str. 243.

¹¹⁰ MUSIL, A. Žaloba na prezidenta se k Ústavnímu soudu nedostane. Poslanci odmítli senátní návrh. In: *ČT 24* [online]. 26. 9. 2019 [vid. 28. 12. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zaloba-na-prezidenta-se-k-ustavnimu-soudu-n-edostane-poslanci-odmitli-senatni-navrh-59461>

¹¹¹ PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Prezident ústavu porušil, shodli se právníci. Zbytek je na poslancích. In: *Respekt* [online]. 24. 9. 2019 [vid. 21. 11. 2024]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/prezident-ustavu-porusil-shodli-se-pravnici-zbytek-je-na-poslancich>.

4.5 Prezidentské symboly

Symbolem, který označuje místo pobytu hlavy státu, je Vlajka prezidenta republiky s nápisem „Pravda vítězí“. Prezident je jediným státním činitelem, který má vlastní vlajku. Tzv. prezidentská standarta má tradici už od roku 1920. Do vzniku České republiky byl nápis „Pravda vítězí“ napsán v latině, aby nedošlo ke sporům, jestli má být uveden v češtině či slovenštině.¹¹²

¹¹² KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 320-321.

5 Přeměna z nepřímé na přímou volbu

V této kapitole bude rozebrán způsob přeměny prezidentské volby v jednotlivých období a změna Ústavy ČR v důsledku přímých voleb. Přímá prezidentská volba je charakteristická pro prezidentské a poloprezidentské režimy, nicméně v dnešní době se vyskytuje i ve státech disponující statusem parlamentní republika.¹¹³

Proces zavedení přímé prezidentské volby v České republice trval přes 20 let, ale první myšlenky přímé prezidentské volby se začaly objevovat při vzniku samostatného Československa. Touto otázkou se zabýval již Tomáš Garrigue Masaryk, ale díky silnému postavení Národního shromáždění se od myšlenky upustilo. Inspirací TGM pro přímou prezidentskou volbu byl pravděpodobně pobyt v USA.¹¹⁴

Otázka se znovu objevila v politickém prostředí na konci roku 1989, tedy tři roky před vznikem samostatné České republiky. Poměrně nečekaně podali poslanci z KSČM v prosinci roku 1989 návrh na přímou volbu prezidenta. Tento návrh však komplikoval situaci Občanskému fóru, které se obávalo, že potenciální kandidát Václav Havel nezíská v přímých volbách dostatek hlasů.¹¹⁵ Díky premiérovi Mariánu Čalfovi se ale návrh nedostal ani do projednávání Federálního shromáždění. Dne 15. prosince 1989 se sešel Čalfa s Havlem a v podstatě Havla přemluvil, aby nechal hlasovat Federální shromáždění o volbě hlavy státu dříve než na konci ledna roku 1990. Havel nakonec souhlasil a byl tak zvolen prezidentem dříve, než se stihl návrh do Federálního shromáždění dostat.

Myšlenka přímé prezidentské volby se opět navrátila v době rozpadu České a Slovenské Federativní republiky. Jedním z hlavních protagonistů přímé volby byl i Václav Havel, který zastával názor, že by přímá volba dodala prezidentovi patřičnou legitimitu. Přestože připouštěl, že patřičné legitimacy může prezident dosáhnout i skrze volbu oběma komorami.¹¹⁶ V témže roce 1992 byly podány celkem čtyři návrhy na nové možné formy volby hlavy státu. Dva z nich podané stranami Liberálně-sociální unie a ČSSD zastávaly přímou prezidentskou volbu. Návrh strany LSU měl blízko k dnešní podobě postavení prezidenta, ale všechna odpovědnost spadala

¹¹³ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 9788021045200.

¹¹⁴ BROKLOVÁ, Eva. *Prezident Republiky československé: instituce a osobnost T.G. Masaryka*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. ISBN 80-86495-07-8. s. 43.

¹¹⁵ SIROTA, Igor. In: *Rudé právo* [online]. 11. 12. 1989 [vid. 26. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989/12/11/1.png>

¹¹⁶ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr. *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014. ISBN 978-80-86855-96-7. s. 15.

do rukou vlády. ČSSD většinu pravomocí prezidenta přesunulo mezi kontrasignační, tudíž mu sebralo možnost např. jmenovat členy Bankovní rady ČNB bez potřeby podpisu předsedy vlády. Na druhou stranu mu umožňovalo silnější postavení v zahraniční politice. S třetím návrhem přišel Levý blok, který podporoval nepřímou prezidentskou volbu. Poslední z podaných návrhů byl jednoznačně nejvíce bizarní. Strana Koruna Česká usilovala o zavedení monarchie a volbu českého krále. Ani jeden z předložených návrhů se však nesetkal s úspěchem, takže po rozpadu České a Slovenské Federativní republiky vzniká Česká parlamentní republika s nepřímo voleným prezidentem prostřednictvím Poslanecké sněmovny. Následně se o otázku přímé prezidentské volby zajímala veřejnost a politická scéna ve vlnách, většinou před blížícími se prezidentskými volbami.¹¹⁷

5.1 Návrhy na přímou prezidentskou volbu od roku 2001 do 2003

Obnovení zájmu o diskuzi ohledně přímé volby prezidenta nastal až ve chvíli, kdy se blížil konec druhého volebního období Václava Havla a nebylo jisté, kdo se stane jeho nástupcem. Mezi lety 2001 až 2003 došlo k podání sedmi návrhů týkajících se přímé prezidentské volby. Následující prezidentská volba v roce 2003 byla viděna jako tvrdý boj mezi jednotlivými stranickými kandidáty. Docházelo k diskuzím a obavám ohledně všeobecného uznání následujícího zvoleného prezidenta.¹¹⁸

5.1.1 Návrh Čtyřkoalice 2001

První návrh na přímou prezidentskou volbu, po vzniku České republiky, byl podán dne 4. října roku 2001 na návrh 22 poslanců Čtyřkoalice v čele s Cyrilem Svobodou a Karlem Kühlem. Výjimkou mezi navrhovateli byl Zdeněk Koudelka z ČSSD. V návrhu byla zmíněna nejenom změna na přímou volbu prezidentských voleb, ale i úprava imunity poslanců a senátorů. Návrh novely se nezabýval rozsahem a úpravou pravomocí prezidenta republiky. To mohlo být dle Jana Kudrny osudnou chybou, protože bez vynechání řešení pravomocí prezidenta neměl návrh šanci na úspěch.¹¹⁹

Kandidáti dle úpravy mohli být navrhováni politickými stranami, hnutími nebo pouze občany České republiky. Každý z kandidátů musel získat 20 000 podpisů od občanů ČR starších 18 let. Kandidátní listiny se předávaly do rukou předsedy Senátu, který také měl vyhlašovat

¹¹⁷ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta - konec cesty trvající 23 let. In KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.), s. 9 - 26.

¹¹⁸ ŠUTKA, Pavel. *Zákon o volbě prezidenta republiky - přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami států Evropské unie*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-169-4., s. 16.

¹¹⁹ KUDRNA, Jan., pozn. 117, s. 17.

volby. První kolo se mělo konat nejdéle 30 dnů před koncem volebního období předchozího prezidenta republiky. Jestliže by se prezidentský úřad uvolnil dříve, než-li by uplynulo funkční období prezidenta, měly být vyhlášeny volby do 7 dní od uvolnění postu. Samotné první kolo by se pak konalo nejpozději 60 dnů od vyhlášení voleb. Volba měla být provedena ve dvou kolech s tím, že by vyhrál kandidát se ziskem absolutní většiny platných odevzdaných hlasů. V případě stejného počtu hlasů ve druhém kole měl rozhodovat los. Nově zvolený prezident měl skládat slib do rukou předsedy Ústavního soudu České republiky., protože byl považován za apolitického představitele státního orgánu a slibem složeným do jeho rukou měla být zvýšena legitimita prezidenta.

Návrh se dostal pouze do prvního čtení uskutečněného dne 4. 12. 2001, kde byl zamítnut. Podporu dostal pouze od 41 poslanců.¹²⁰ Neznamenal to ale úplné odmítnutí návrhu. Například místopředseda Poslanecké sněmovny František Brožík před hlasováním uznal, že přímá volba není špatnou volbou, ale Poslanecká sněmovna a veřejnost se na ni musí lépe připravit.¹²¹ V tabulce prvního „českého“ návrhu, kterou najdeme v přílohách, můžeme vidět, že ODS a KSČM byli největšími odpůrci návrhu. ČSSD se názorově neshodla a rozdělila se na dvě poměrně vyrovnané části. Strany, ve kterých hlasovali pro všichni přítomní poslanci, byly KDU-ČSL a US-DEU. Názorové vyhranění ODS proti návrhu mohla vyplývat z jejich silné pozice. Strana totiž měla do dalších voleb silného kandidáta na prezidentský post - Václava Klause.

Tabulka 1: hlasování o návrhu Čtyřkoalice 2001

Návrh poslanců Čtyřkoalice z roku 2001						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	63	0	48	12	3	0
KDU-ČSL	20	12	0	8	0	0
ČSSD	74	19	17	26	12	0
KSČM	24	0	20	4	0	0
US	17	10	0	7	0	0
Nezařazení	2	0	1	1	0	0
celkem	200	41	86	58	15	0

¹²⁰ PSP ČR. 43. schůze, 130. hlasování, 4. prosince 2001, 16:57 Návrh Ústavy České republiky
In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 4. 12. 2001 [3. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=27264>

¹²¹ BROŽÍK, F. projev na 43. schůzi PS. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 4. 12. 2001 [vid. 5. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/043schuz/s043168.htm#h130>

V důvodové zprávě Vlády ČR byly rozebrány hlavní nedostatky, mezi něž patřila nepropracovanost návrhu „v dostatečné šíři a v návaznosti na další souvislosti“.¹²² Významným problémem bylo dle vlády splnění povinnosti zisku 20 000 občanských podpisů, které jim přišlo příliš vysoké. Zároveň také vláda nesouhlasila s vyzdvižením funkce předsedy Senátu a oslabením předsedy Poslanecké sněmovny. Tento model by byl v rozporu s Ústavou České republiky.¹²³

5.1.2 Návrh senátorů ze Čtyřkoalice

Čtyřkoalice se o prosazení přímé volby prezidenta pokusila i v Senátu o půl roku později dne 25. dubna 2002, tentokrát prostřednictvím 12 senátorů včetně Roberta Koláře a Milana Šimonovského. Návrh se od předchozího lišil pouze v drobných úpravách. Jednou z nich byla například milost, která měla být podle nynější novely přesunuta z článku č. 62 Ústavy ČR do článku č. 63 Ústavy ČR mezi kontrasignované pravomoci. Stálá komise Senátu shledávala návrh jako možný námět pro budoucí podobu ústavního systému, nikoliv ale jako konečnou přijatelnou podobu zákona. V návrhu nebylo uvedeno, proč strana požaduje přímou volbu, což bylo bráno jako hrubý nedostatek. Dále komise vytkla, že návrh není komplexní novelou, ale pouze ústavní smrští dílčích problémů, což není dostačující pro plnohodnotný návrh.¹²⁴ Komise přijetí zákona nedoporučila a zákon byl zamítnut s podporou pouhých 26 senátorů dne 18. září 2002.¹²⁵

5.1.3 Návrh vládní koalice

Třetí návrh se dostává do Poslanecké sněmovny krátce po parlamentních volbách v říjnu roku 2002. Iniciován je dne 15. října 10 poslanci ze stran ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU neboli nově vzniklou vládní koalicí, do které patřili například poslanci Jan Kasal nebo Hana Marvanová. Tento návrh se částečně lišil od předešlých úpravou prezidentských pravomocí a řešení imunity veřejných činitelů. Volby měly být vyhlašovány předsedou Poslanecké sněmovny se zachováním lhůt jako u předchozích návrhů. K obměně došlo i u podpisů nutných

¹²² CHARVÁT, J., pozn. 116. s. 17. - Stanovisko vlády (2001) k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb. a ústavního zákona č. 300/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 1109).

¹²³ PSP ČR. S t a n o v i s k o vlády k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb. a ústavního zákona č. 300/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 1109). In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 7. 11. 2001 [vid. 12. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/tisky/t110901.htm>

¹²⁴ PSP ČR. Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 9 ze dne 3. 7. 2002. In: *Parlament České republiky, Senát* [online]. [vid. 15. 1. 2024]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=11879>

¹²⁵ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 20.

pro kandidaturu. K 20 000 podpisů od občanů ČR byla nyní možná i volba podpisů od 10 senátorů nebo poslanců. Nominace se měly odevzdávat do rukou předsedy Poslanecké sněmovny. Důvodem pro podání návrhu byla dle poslanců snaha prosadit přání většiny obyvatel ČR, dále také posílení legitimacy prezidenta a snaha o jeho přiblížení k občanům právě prostřednictvím přímých voleb.

Vláda návrh opět označila jako nevyhovující. Shledávala jako nevhodné souhlasit s poměrem počtu podpisů mezi stranickými kandidáty, kterým by stačily podpisy od 10 senátorů nebo poslanců, a kandidáty veřejnými s minimem 20 000 podpisů od občanů. Také kritizovala metodu losu při nerozhodném výsledku ve druhém kole voleb. Změna byla projednávána v Poslanecké sněmovně dne 27. listopadu 2002, kde byla tohoto dne zamítnuta.

5.1.4 Návrh poslanců ODS

Čtvrtý návrh je podáván ihned vzápětí po třetím dne 22. října 2002, a to 22 poslanci z ODS. Jednalo se o výjimku, kdy ODS podala návrh na novelu Ústavy ČR bez kooperace s jinou politickou stranou. Motivací strany byla pravděpodobná kandidatura Václava Klause na post prezidenta. Strana se domnívala, že bude mít větší šanci v přímé volbě, díky jeho oblibě mezi občany ČR. Od původních návrhů se novela lišila počtem podpisů potřebných pro kandidaturu, protože byla znovu zavedena nutnost získat alespoň 20 000 podpisů občanů ČR.

Další změnou byl způsob provedení voleb, které měly být jednokolové. Volby by tedy vyhrál vždy kandidát s prostou většinou odevzdaných hlasů. Došlo-li by na shodu počtu hlasů dvou kandidátů, do sedmi dní by se konala nová volba mezi těmito dvěma kandidáty. ODS obhajovala jednokolový systém s tím argumentem, že nenastane, že by si voliči museli vybírat v druhém kole menší zlo.¹²⁶ Nedojde tak k tzv. negativnímu hlasování. Volby měly být stejně jako u návrhu Čtyřkoalice vyhlašovány předsedou Senátu a konat se měly nejdříve 60 dní a nejpozději 30 dní před koncem volebního období úřadujícího prezidenta. Podmínky kandidatury byly stejné jako u předešlého návrhu vládní koalice.

ODS chtělo prosadit zákon s okamžitou platností už pro volbu prezidenta v roce 2003. Jak již bylo zmíněno, schválením přímé jednokolové prezidentské volby si chtělo ODS zaručit

¹²⁶ POSPÍŠIL, J. Vystoupení JUDr. Jiřího Pospíšila při projednávání bodu č. 23, 8. schůze PS. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 11. 2002 [5. 1. 2024]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/008schuz/s008055.htm>

vítězství jejich kandidáta, Václava Klause. Návrh se dostal do prvního čtení a dopadl stejně jako jeho všechny předešlé podoby: Poslanecká sněmovna ho zamítla dne 27. listopadu 2002.

Důvodová zpráva (stejně jako v předešlých případech) poukazovala na fakt, že se ODS zaměřilo pouze na proces volby prezidenta a opomnělo rozebrání jeho pravomocí a legitimacy. V hlasování o návrhu došlo ale k výrazné změně oproti předešlým hlasováním. Díky tomu, že ODS přišla s vlastním novelizovaným návrhem, všichni zúčastnění ze strany hlasovali pro přijetí návrhu. Naopak ČSSD a KSČM se obrátily proti usnesení návrhu (až na tři výjimky). Jediné dvě strany KDU-ČSL a US-DEU zůstaly konzistentní a hlasovaly pro schválení návrhu stejně jako u předchozích hlasování. Důvodem pro změnu názorů mohly být pravděpodobně i proběhlé parlamentní volby, které oslabilily pozici ODS a zmenšovaly tak šance strany na prosazení vlastního stranického kandidáta na prezidenta. To bylo také důvodem, proč se ČSSD přiklonila na stranu proti návrhu. Jejich pozice v předešlých parlamentních volbách posílila natolik, že si byli jisti úspěšným prosazením svého prezidentského kandidáta.

Přes všechny proměny volby měl čtvrtý návrh menší zastání než ten předešlý.¹²⁷ Jedním z hlavních důvodů pro jeho zamítnutí bylo dle vlády ČR i doplnění o článek, díky kterému by se volba měla uskutečnit nejdéle do 30. dubna 2003, což by neposkytovalo dostatečný čas pro přípravu prováděcího zákona.¹²⁸

Tabulka 2: hlasování o návrhu 22 poslanců ODS 2002

Návrh 22 poslanců ODS						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	58	41	0	10	7	0
KDU-ČSL	21	12	5	0	4	0
ČSSD	70	1	54	8	4	3
KSČM	41	0	39	2	0	0
US-DEU	10	5	1	1	3	0
celkem	200	59	99	21	18	3

5.1.5 Návrh poslanců KDU-ČSL a US-DEU

Pátý návrh byl podán opět poslanci z KDU-ČSL a US-DEU necelé tři měsíce po čtvrtém návrhu dne 10. ledna 2003. Mezi hlavními protagonisty návrhu byli opět Hana Marvanová a Karel Kühl. Rozdílným od předchozích byl hned v několika aspektech. Za prvé byl podán

¹²⁷ PSP ČR. 8. schůze, 77. hlasování, Návrh novely Ústavy ČR. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 11. 2002 [29. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=30256>.

¹²⁸ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 25.

pouhé dva dny před nepřímou volbou prezidenta, kterou nakonec vyhrál na třetí schůzi Václav Klaus. Za druhé se dostal ze všech návrhu nejdále a byl zamítnut až ve třetím čtení.¹²⁹

Od ostatních návrhů se lišil hlavně otázkou podpisů při kandidatuře. Počet potřebných podpisů od občanů ČR pro kandidaturu byl snížen na 10 000. Volba byla strukturovaná do dvou kol absolutně většinové volby a v případě shodnosti počtu hlasů rozhodoval los. Návrh prošel prvním čtením v dubnu roku 2003, ale do druhého čtení se dostal až o více než dva roky později dne 4. května 2005. Před třetím čtením došlo k úpravě pomocí pozměňovacích návrhů, které se týkaly vyškrtnutí volby losem při shodnosti počtu hlasů u více kandidátů. Ve třetím čtení dne 11. května 2005 byl ale nakonec zamítnut. Důvodem zamítnutí byl malý počet mandátů, kterými strana disponovala. V důvodové zprávě vlády stálo, že se návrh stejně jako již předešlé návrhy málo věnuje pravomocím prezidenta a řeší pouze proces volby, což je nedostačující.

Během hlasování opět došlo ke změně názoru některých politických stran. ODS byla většinově proti přijetí, zbytek strany se zdržel hlasování. Názor ČSSD se roztříštil. Zhruba třetina strany hlasovala pro, druhá třetina proti a poslední třetina se zdržela nebo se ani nedostavila.¹³⁰

Tabulka 3: hlasování o návrhu poslanců US-DEU

Návrh poslanců US-DEU 2003						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	57	0	34	6	17	0
KDU-ČSL	21	18	0	1	2	0
ČSSD	70	22	25	6	16	1
KSČM	41	0	40	1	0	0
US-DEU	10	8	0	1	0	1
Nezařazení	1	1	0	0	0	0
celkem	200	49	99	15	35	2

O den později dne 14. 1. 2003 byl iniciován 10 senátory KDU – ČSL a US – DEU úplně stejný návrh i v Senátu České republiky. Díky duplikaci návrhů v obou komorách Parlamentu byl zamítnut již během prvního čtení v květnu roku 2003. Pro jeho schválení byli pouze čtyři senátoři, čímž se stal návrh nejméně úspěšným pokusem o prosazení přímé prezidentské volby za celou dobu.

¹²⁹ ŠUTKA, Pavel., pozn. 118. s. 19.

¹³⁰ PSP ČR. 44. schůze, 126. hlasování, 11. května 2005, 10:50 Návrh novely Ústavy ČR. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 11. 5. 2005 [30. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=38893>

5.1.6 Návrh Vlády ČR

V pořadí již sedmý a poslední návrh prvního období o prosazení přímé prezidentské volby byl podán vládou ČR, konkrétně stranami ČSSD, KDU – ČSL a US – DEU, dne 10. června 2003.¹³¹ Nezabýval se pouze volbou, ale i otázkou imunity poslanců. V důvodové zprávě bylo uvedeno, že je namístě zavést přímou prezidentskou volbu, jestliže si to občané České republiky přejí.¹³²

Od předešlých verzí se novela moc nelišila. Ke kandidatuře bylo potřeba získat podpis od 10 000 občanů ČR, 20 poslanců nebo 10 senátorů. Volba měla být dvoukolová s výhrou kandidáta, který získá absolutní většinu. Výraznější změnou ale prošly pravomoci prezidenta. Mezi kontrasignační pravomoci mělo být přesunuto např. jmenování guvernéra a dalších členů Bankovní rady ČNB.

První čtení proběhlo 3. a 8. července 2003, ale po dlouhém jednání bylo přerušeno. PS se k projednávání vrátila až v květnu 2004. Ve druhém čtení ovšem došlo k vyškrtnutí projednávání přímé prezidentské volby, takže další pokus o zavedení přímé prezidentské volby byl neúspěšný. Úprava prezidentských pravomocí ale byla projednávána nadále. Návrh se dostal až do třetího čtení, kde byl ale zamítnut v poměru 78 poslanců pro, 10 proti a 73, kteří se zdrželi hlasování (viz. tabulka č. 4).¹³³ Je to první příklad toho, kdy se během volby zdrželo hlasování skoro stejné množství poslanců, jako se snažilo volbu schválit. Proti schválení hlasovaly nejvyšším zastoupením strany KSČM a ODS.

Tabulka 4: hlasování o vládním návrhu z roku 2003

Návrh Vlády ČR 2003						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	57	9	8	15	25	0
KDU-ČSL	21	16	0	2	3	0
ČSSD	70	45	0	16	9	0
KSČM	41	1	2	2	36	0
US-DEU	10	6	0	4	0	0
Nezařazení	1	1	0	0	0	0
celkem	200	78	10	39	73	0

¹³¹ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 27.

¹³² PSP ČR. Sněmovní tisk 349/0, část č. 1/8 Novela ústavního z. Ústava České republiky In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 2003 [5. 11. 2023]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=0>.

¹³³ PSP ČR. 39. schůze, 355. hlasování, Novela ústavního z. Ústava České republiky In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 15. 12. 2004 [27. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/en/sqw/hlasy.sqw?G=37840>.

5.2 Návrhy na přímou volbu od roku 2007 do roku 2012

Po sedmi předložených novelách ústavního zákona do roku 2003 nastala čtyři roky dlouhá odmlka. Všechny výše zmíněné návrhy byly většinou zamítnuty kvůli své nepropracovanosti a nekomplexnosti. Změna zákona a ukotvení přímé prezidentské volby do Ústavy ČR vyžadovalo dle Parlamentu České republiky více rozpracovat a zaměřit se na pravomoci prezidenta. Také v uplynulém období můžeme pozorovat, jak se proměňuje postavení jednotlivých stran vůči návrhům. Motivací pro obnovení diskuze a podání dalších návrhů byly blížící se prezidentské volby v roce 2008.

5.2.1 Návrh poslanců ČSSD

Znovuoživení otázky přímé volby nastartovalo 61 poslanců z ČSSD, kteří podali novelu na změnu ústavního zákona dne 16. října 2007. Celé znění bylo složeno z předešlých návrhů z roku 2003. Tudíž počty potřebných podpisů pro kandidaturu i způsob volby zůstaly skoro stejné. Zavedenou změnou bylo upravení a zpřesnění pravomocí prezidenta, čímž se předešlé návrhy podrobně nezabývaly. Mezi kontrasignační pravomoci se přesunula abolice a jmenování guvernéra, dvou viceguvernérů a dalších členů Bankovní rady ČNB.¹³⁴ Novela také stanovovala prezidentskou imunitu pouze na jeho funkční období a možnost trestně stíhat prezidenta pomocí žaloby Poslanecké sněmovny. Nově zvolený prezident by pak také měl jmenovat předsedu vlády až ve chvíli, kdy předsednictví zkonzultuje v Poslanecké sněmovně. Dále by byla prezidentovi zrušena jeho politická neodpovědnost, která měla být vyškrtuta z Ústavy ČR.

Vláda se vyjádřila v neprospěch novely. Nejprve zkritizovala nevhodnost podání návrhu, protože neproběhla potřebná veřejná a odborná diskuze v Poslanecké sněmovně (tzv. vládě nevyhovovala jednostrannost).¹³⁵ Hlavním problémem bylo ale omezení pravomocí prezidenta, které by dle vlády měly být přímou volbou posíleny, nikoliv potlačeny.

Do prvního čtení, během kterého došlo k živé diskuzi mezi jednotlivými poslanci, se novela dostala dne 28. listopadu 2007. Nakonec bylo první čtení odročeno na následující květen roku 2008. K návrhu se Poslanecká sněmovna dostala opět až v říjnu roku 2009. Po dlouhém procesu, kdy se novela v květnu roku 2010 dostala až do třetího čtení, byla zamítnuta. Od schválení dělilo Poslaneckou sněmovnu pouhých 17 hlasů. Největší zásluhou na zamítnutí novely měla ODS, která návrh většinou neschválila, zdržela se nebo se neúčastnila hlasování.

¹³⁴ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 30.

¹³⁵ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta - konec cesty trvající 23 let. In KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.), s. 9 - 26. (21)

Další raritou, která se už nikdy neopakovala, bylo schválení návrhu skoro všemi poslanci KSČM (viz. tabulka č. 5).¹³⁶

Tabulka 5: hlasování o návrhu poslanců ČSSD

Návrh poslanců ČSSD 2007						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	63	3	19	34	16	5
KDU-ČSL	20	7	0	1	1	0
ČSSD	74	67	0	2	1	0
KSČM	24	22	0	4	0	0
SZ	17	3	0	1	0	0
Nezařazení	2	1	4	5	2	2
celkem	200	103	23	47	20	7

5.2.2 Návrh poslanců ze strany Zelených

Další návrh, už devátý v řadě, byl podán dne 28. května, přestože byl ještě předešlý návrh projednáván. Tentokrát přichází od čtyř poslanců ze Strany zelených konkrétně od Martina Bursíka, Kateřiny Jacques, Ondřeje Lišky a Přemysla Rabase.¹³⁷ Od předešlých návrhů se významně lišil. Přijetí zákona o přímé prezidentské volbě měli totiž rozhodnout občané skrze celostátní referendum. Ke schválení novely zákona by stačilo, aby se k ní vyslovila relativní většina hlasujících voličů. Další parametry navrhované novely se většinou shodovaly s předchozími návrhy. Volby měly být dvoukolové a vyhlašované předsedou Poslanecké sněmovny. Kandidovat mohl každý, kdo by získal podpis 10 senátorů, 20 poslanců nebo alespoň 10 000 občanů České republiky. Navrhovaná novela tedy z pohledu počtu podpisů občanů byla mírnější než v předešlých návrzích, kde většinou převládaly návrhy s počtem 20 000 podpisů.

Největším problémem návrhu bylo dle Vlády ČR referendum, které mělo rozhodovat o schválení změny Ústavy České republiky pouze pomocí volby obyvatel ČR. Argumentace byla vystavěna na tom, že občané ČR si volí svoje zástupce do Poslanecké sněmovny a Senátu. Pokud by bylo uskutečněno referendum ve chvíli, kdy by se zákonodární zástupci nemohli shodnout na schválení přímé prezidentské volby, narušovalo by pravomoci zákonodárné moci. Parlament ČR by ztratil rozhodovací pravomoci, protože by celé rozhodnutí nechal na občanech ČR.¹³⁸

¹³⁶ PSP ČR. 79. schůze, 52. hlasování, Novela z. Ústava České republiky.

In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 5. 2010 [7. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52360>

¹³⁷ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 33.

¹³⁸ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 35.

Návrh měl být projednán dne 2. října 2009, ale Strana zelených svůj návrh stáhla ve prospěch dvou souběžně projednávaných návrhů (návrh Vlády ČR a návrh ČSSD). Před Poslaneckou sněmovnou s tímto prohlášením vystoupila jedna z navrhovatelů, Kateřina Jacques. Strana se dle jejího prohlášení snažila usnadnit legislativní proces a přijetí návrhu na přímou prezidentskou volbu.¹³⁹

5.2.3 Návrh senátora Jana Horníka

Další návrh se dostává do Senátu v červenci roku 2008 skrze senátora Jana Horníka, tehdejšího člena sdružení Evropských demokratů. Novela se značně shodovala s podávanou novelou z poloviny října roku 2002. Volby měly být stejně jako v předešlých případech vyhlašovány předsedou PS a jejich první kolo by se mělo konat nejdéle v posledních 30 dnech funkčního období úřadujícího prezidenta.¹⁴⁰ Kandidáti měli získat alespoň 10 podpisů od senátorů nebo poslanců či 20 000 podpisů občanů ČR.

Tato úprava v Senátu nenašla pochopení a byla ve druhém čtení dne 30. října roku 2008 jednoznačně zamítnuta. Důvodová zpráva se dosti podobala zprávě z roku 2002 s dodatky o nedodání informací ohledně nákladů na uskutečnění přímé prezidentské volby. Pro schválení bylo pouhých 12 senátorů. Již tradičně bylo proti schválení zákona ODS. Neúspěšnost novely ovšem byla pravděpodobně tak vysoká, protože byla podána pouze jedním senátorem bez předešlé domluvy s ostatními stranami či senátory.

5.2.4 Návrh vlády České republiky 2009

Další návrh byl představen vládní koalicí v čele s Mirkem Topolánkem, skládající se ze stran ODS, KDU-ČSL a SZ, 17. února 2009. Necelý měsíc po podání návrhu byla ale vládě vyslovena nedůvěra, takže se původní jádro navrhujících stran rozpadlo. Novela ale mohla být i nadále projednávána.

Struktura novely se opět velmi podobala předešlým. Počet podpisů nutných pro kandidaturu se ustanovil na 10 senátorech, 20 poslancích a 20 000 od občanů ČR. Návrh se pouze zabýval zakotvením přímé prezidentské volby v Ústavě ČR. Zásadním problémem byl chybějící mechanismus voleb, za který vláda kritizovala předchozí návrhy. Důvodem pro vypuštění podstatné části zákona byly neshody mezi vládními stranami. ODS zastávala volbu relativní

¹³⁹ JACQUES, K. Projev poslankyně Kateřiny Jacques na 62. schůzi Poslanecké sněmovny dne 2. října 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 2. 10. 2009 [vid. 6. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/062schuz/s062121.htm>

¹⁴⁰ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 36.

většinou, kdežto ostatní strany se přikláněly k absolutní většině.¹⁴¹ Detaily a přesné znění mělo být tedy řešeno samostatným zákonem o volbě prezidenta, který chtěla vládní koalice projednávat a schvalovat až později. Tento postup proměny na přímou prezidentskou volbu samozřejmě nebyl přípustný pro opozici, která se domnívala, že se koalice snaží obejít běžné postupy schvalování ústavních zákonů.¹⁴² Nejvíce proti tomuto postupu schvalování vystupovali poslanci z ČSSD. Například poslanec Zdeněk Škromach prohlásil, že „*vládní koalice počítala s tím, že 101 hlasů si potom prohlašuje volební zákon, jaký bude chtít, protože prostě těch 101 hlasů bude. Opatrnost opozice je samozřejmě jednoznačná*“.¹⁴³ Naznačoval tak, že tento postup koalice je účelový, protože si je jistá, že 101 hlasů získá, kdežto potřebných 120 hlasů už by mohlo být problematické. Naopak zastánci návrhu, mezi něž patřil i Jiří Pospíšil, tvrdili, že se pouze chtěli informovat o tom, jaký zájem na schválení tohoto zákona by vůbec v Poslanecké sněmovně byl.¹⁴⁴

Návrh byl předán do rukou „*Ústavně-právního výboru PS a Stálé komisi pro otázky Ústavy České republiky*“. Ani jedna ze zmíněných institucí nestihla návrh projednat před rozpuštěním Poslanecké sněmovny, a tak nebyl později v PS dále projednáván.¹⁴⁵

5.2.5 Návrh poslanců ČSSD 2010

Dvanáctý návrh byl podán dne 11. června 2010 poslanci ČSSD. Novela byla pozměněna oproti předešlým v mnoha ohledech, ale přesto se podobala návrhu ČSSD z roku 2007. Došlo k výraznému navýšení počtu podpisů nutných pro možnou kandidaturu. Kandidát musel získat 40 poslaneckých, 17 senátorských nebo 50 000 občanských podpisů, což je oproti předešlým novelám značné zpřísnění požadavků. Volby měl vyhlášovat předseda Poslanecké sněmovny (nikoliv jako v předchozích případech předseda Senátu) nejdéle 90 dní před jejich konáním a zároveň se měly volby uskutečnit v posledních 60 dnech volebního období úřadujícího prezidenta. Nejzazším termínem pro uskutečnění voleb bylo 14 dní před koncem volebního

¹⁴¹ KUDRNA, Jan. Přímá volba prezidenta - konec cesty trvající 23 let. In: KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.). s. 22.

¹⁴³ ŠKROMACH, Z. Projev poslance Zdeňka Škromacha na 56. schůzi Poslanecké sněmovny ze dne 5. května 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 5. 5. 2009 [vid. 7. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056128.htm>

¹⁴⁴ POSPÍŠIL, J. Projev poslance Jiřího Pospíšila na 56. schůzi Poslanecké sněmovny dne 5. května 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 5. 5. 2009 [vid. 7. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056124.htm>

¹⁴⁵ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 38

období. Navržen byl dvoukolový absolutně většinový volební systém s tím, že druhé kolo voleb se mělo konat 14 dní po uplynutí prvního volebního kola.

Pravomoci prezidenta byly upraveny podle navrhované novely ČSSD z roku 2007. Prezident měl jmenovat předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.¹⁴⁶ Mezi kontrasignační pravomoci byla zařazena abolice a jmenování členů Bankovní rady ČNB. Stejně tak imunita měla prezidentovi sloužit pouze během jeho volebního období a bylo možné jej stíhat pro porušení ústavních zákonů předložením žaloby Poslanecké sněmovny Ústavnímu soudu. Návrh se také zabýval otázkou indispozice prezidenta a případné nemožnosti výkonu funkce. Pokud by prezident nemohl vykonávat svoji funkci déle než 6 měsíců, byl by jeho post považován za uvolněný a konaly by se nové volby. Nově se do novely také dostala možnost odvolání prezidenta pomocí lidového hlasování, které by vyhlášoval předseda PS po usnesení PS a Senátu.¹⁴⁷

V důvodové zprávě navrhovatelé kladli důraz na snahu prohloubit účast občanů na správě věcí veřejných. Také se pravděpodobně poslanci snažili tímto návrhem zabránit případnému znovuzvolení Václava Klause jako prezidenta. Novela totiž neumožňovala kandidaturu již dvakrát zvoleným kandidátům.

Návrh byl ve srovnání s předešlými velmi neúspěšný. Pro jeho schválení byla v podstatě jen část ČSSD, která ho v Poslanecké sněmovně předkládala (viz. tabulka č. 6)¹⁴⁸. Jedním z důvodů mohly být nesrovnalosti a nedostatky. Příkladem nedostatku byla například skutečnost, že v návrhu nebylo uvedeno, komu mají kandidáti předávat své nominace. Dále byl zkritizován počet podpisů nutných pro kandidaturu nebo pozměněné pravomoci prezidenta.

Projednávání začalo dne 22. září 2010 a neobešlo se bez protichůdných názorů. Někteří poslanci se přímé volby velmi obávali. Poslanec z TOP09 a Starostů Stanislav Polčák prohlásil, že prezident zvolený přímou volbou bude jako „*takový kašpárek na niti*“.¹⁴⁹ ČSSD bylo ochotné o úpravách a nedostatecích návrhu diskutovat, ale většina zbylé Poslanecké sněmovny ochotná nebyla a zamítla návrh dne 8. prosince 2010. Důvodem neúspěchu byl odmítavý postoj

¹⁴⁶ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 31.

¹⁴⁷ Návrh poslanců (2010) Bohuslava Sobotky, Lubomíra Zaorálka, Jeronýma Tejce a dalších na vydání ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

¹⁴⁸ PSP. 9. schůze, 56. hlasování, Novela z. Ústava České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 8. 12. 2010 [vid. 25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52838>

¹⁴⁹ POLČÁK, S. Projev Stanislava Polčáka na 9. schůzi Poslanecké sněmovny dne 8. prosince 2010. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 8. 12. 2010 [vid. 7. 12. 2023] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/009schuz/s009062.htm#r2>

nové vládní koalice, která již pracovala na svém návrhu. Strany ODS, TOP 09 a VV neměly důvod opoziční novelu strany ČSSD přijímat.¹⁵⁰

Tabulka 6: hlasování o návrhu ČSSD z roku 2010

Návrh poslanců ČSSD 2010						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	53	0	29	23	1	0
TOP 09	41	0	32	6	0	3
ČSSD	56	28	0	21	1	6
KSČM	26	4	0	3	19	0
VV	24	0	18	5	0	1
Nezařazení	0	0	0	0	0	0
celkem	200	32	79	58	21	10

5.2.6 Návrh vlády ČR 2011

Třináctý a poslední návrh zákona na přímou volbu prezidenta byl představen v Poslanecké sněmovně dne 29. června 2011 vládní koalicí složené z ODS, KDU-ČSL a VV. Vláda pod vedením Petra Nečase už v předešlém roce prohlásila, že podá návrh na přímou volbu prezidenta republiky, tvorba novely jim však trvala více než rok.

Oproti předchozím pokusům byly tentokrát navrhovatelé přesnější a rozebírali jednotlivé problémy více dopodrobna. Proces voleb byl rozebrán do nejmenších detailů a v mnohém se podobal již předešlým návrhům. Volby měly být vyhlašovány předsedou Senátu ČR (v případě neobsazené funkce předsedou PS) 90 dní před jejich konáním s tím, že měly proběhnout v posledních 60 dnech období úřadujícího prezidenta (nejpozději však 30 dní před koncem). Volba byla řízena skrze dvoukolový absolutní většinový systém. V prvním kole mohl vyhrát právě kandidát s absolutní většinou hlasů. Pokud by se tak nestalo, konalo by se kolo druhé, kam by postoupili dva kandidáti s největším počtem hlasů. Při nerozhodnosti druhého kola měly vyhlašovat do 10 dnů nové volby. Vyřešeny byly i situace, kdy by nebyla obsazena funkce předsedy Senátu nebo by se kandidát v průběhu voleb stal nevolitelným. K významnému rozdílu od předešlého návrhu došlo ve změně počtu podpisů nutných pro kandidaturu. Počet potřebných podpisů byl snížen u poslanců ze 40 na 20 a u senátorů ze 17 na původních 10. Občanský kandidát musel sesbírat 50 000 podpisů. Rozpracovaná byla i žaloba na prezidenta, která mohla být podána za velezradu nebo za hrubé porušení Ústavy ČR. Žaloba musela být nejdříve schválena Poslaneckou sněmovnou a poté podána Senátem

¹⁵⁰ CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr., pozn. 116, s. 43.

ČR k Ústavnímu soudu. Ve chvíli, kdyby byl prezident uznán vinným, byl by mu úřad odebrán a bylo by mu zabráněno ho kdykoliv v budoucnu nabýt. Pro schválení podání žaloby je ale potřeba souhlas 3/5 Poslanecké sněmovny.

Návrh byl nakonec schválen 159 poslanci, což je o skoro 1/5 více poslanců, než bylo pro schválení potřeba (viz. tabulka č.7).¹⁵¹ Pouze KSČM a pár jedinců z ostatních stran se zdrželo či bylo nepřítomno. Novela se tak dostala do Senátu, kde už její schválení nebylo tak jednoznačné. Jak vyplývá z tabulky v příloze, pro návrh hlasovalo 49 senátorů, ale více než čtvrtina (22) byla proti němu.¹⁵² Nejvíce se proti návrhu vyhranili senátoři z ODS, jejichž hlasy tvořily skoro polovinu z odmítavých hlasů. Návrh ale nakonec vešel oficiálně v platnost 22. srpna 2012. Přestože vládní koalice kritizovala pozdní dodání prováděcího zákona u návrhu ČSSD z roku 2010, zachovala se podobně a přednesla ho v PS až deset dní poté, kdy byla ústavní novela podepsána tehdejším prezidentem Václavem Klausem.

Důvod, proč byl tento návrh úspěšný může být ten, že do Poslanecké sněmovny se dostaly nové strany TOP 09 a VV. Naopak komplikací byla skutečnost, že se do Poslanecké sněmovny nedostalo KDU-ČSL. Vyškrtnutím strany KDU-ČSL z PS snižovalo pravděpodobnost úspěšnosti novely. Zároveň se také ukázalo, že žádná z parlamentních stran nemá dostatečně výrazného kandidáta, který by s náskokem vyhrál nepřímou prezidentskou volbu, která se měla konat v roce 2013. Už během prezidentských voleb v roce 2008 bylo jasné, že se PS jednohlasně neshodne a proces volby se tak prodlužoval.

Důležitým aspektem, proč byl proces schvalování návrhů tak vleklý, byl počet poslanců a senátorů, kteří museli návrh podpořit, aby prošel a mohl být zakotven v ústavě. V poslanecké sněmovně bylo potřeba ke schválení návrhu 3/5 absolutní většiny všech poslanců, tedy alespoň 120 z nich. Jakmile se návrh dostal do Senátu, bylo potřeba schválení již pouze 3/5 všech přítomných senátorů. Po schválení novely oběma komorami Parlamentu ČR byl nezbytný podpis prezidenta republiky, aby mohl zákon vejít v platnost.

¹⁵¹ PSP. 32. schůze, 149. hlasování, 14. prosince 2011, 10:37 Novela z. - Ústava České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [vid. 29. 11. 2023].

Dostupné z: [Hlasování Poslanecké sněmovny - 32/149 \(psp.cz\)](https://www.psp.cz/psps/32/149)

¹⁵² PSP ČR. 24. schůze, 17. hlasování. In: *Senát Parlamentu České republiky* [online]. 18. 7. 2012 [vid. 25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=13080&O=8>

Tabulka 7: hlasování o vládním návrhu roku 2011

Návrh Vlády České republiky 2011						
strana	počet posl.	ano	ne	nepřihlášení	zdržel se	omluveni
ODS	52	49	0	0	2	1
TOP 09	41	35	0	3	1	2
ČSSD	54	52	0	1	0	1
KSČM	26	25	0	1	0	0
VV	21	19	0	1	1	0
Nezařazení	6	6	0	0	0	0
celkem	200	186	0	6	4	4

6 Přímá volba prezidenta České republiky

Až do roku 2012 byl prezident v České republice volen nepřímo Parlamentem České republiky. Ovšem 22. srpna 2012 vyšla v platnost novela Ústavního zákona o přímé volbě prezidenta. První přímé prezidentské volby se konaly ve dvou kolech 11. – 12. a 25. – 26. ledna roku 2013. Podmínky pro možnost kandidovat na post prezidenta republiky jsou: dosažení věku alespoň 40 let, české občanství (nehledě na způsobu jeho získání), svéprávnost a kandidatura úspěšného prezidenta maximálně dvakrát po sobě. Nevhodná je možnost dvojího občanství, protože prezident republiky by měl plnit svoji funkci a zastupovat stát navenek a v případě konfliktu může dojít k situaci, kdy by prezident ČR mohl dostat povolávací rozkaz z druhé země, již je občanem.¹⁵³ Přesto v České republice není dvojí občanství zakázané, a tak mohl kandidovat na prezidenta například Karel Schwanzenberg, který měl i švýcarské občanství. Nutností pro kandidaturu je také získání 50 000 občanských podpisů, 10 senátorských nebo 20 poslaneckých. Nelze podpisy kombinovat a nasbírat například 10 poslaneckých a 5 senátorských.

Žádost k registraci podává kandidát společně s podpisovými archy na Ministerstvo vnitra, které kontroluje náhodný vzorek podpisů a jejich pravost. Například v roce 2012 podalo 20 osob žádost o kandidaturu, ale pouze 9 z nich dle Ministerstva vnitra splnilo podmínky. Součástí voleb je volební výbor (skládající se z 3 až 5 osob z nichž jedna je pověřena zastupováním), který spravuje kandidátovy finance a vede volební kampaň. Výbor také zakládá volební účet, z něhož může kandidát čerpat finance, které nesmí přesáhnout 40 miliónů korun (50 miliónů korun dostane-li se do druhého kola).¹⁵⁴

Volba prezidenta probíhá na úrovni volebních okrsků. Volby probíhají na území České republiky během dvou dnů – pátku a soboty. V pátek jsou volební místnosti otevřeny od 14 hodin do 22 hodin SELČ a v sobotu od 8 hodin do 14 hodin. Poté se volební místnosti uzavírají a začíná sčítání volebních lístků. V nedávné době probíhala debata ohledně prezidentských voleb na jediný den, dne 1. února 2024 bylo schváleno, že všechny volby budou probíhat od roku 2026 pouze v pátek od 7 do 22 hodin. Volba prezidenta republiky je možná i pro občany České republiky v zahraničí, kde probíhá ve speciálních volebních okrscích. Volba probíhá stejně jako v České republice během dvou dnů, ale je upravena časem. Volby v zahraničí probíhají zpravidla v dřívějších časových termínech podle tří hlavních časových parametrů. V místech, kde je časový posun větší o více než dvě hodiny, se volby konají

¹⁵³ ŠUTKA, Pavel., pozn. 118, s. 33 – 34.

¹⁵⁴ KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 65.

ve čtvrtek a pátek v časových oknech od 14 hodin do 21 hodin. Pokud je časový posun maximálně o dvě hodiny vyšší, než je v ČR, volby probíhají v pátek od 12 hodin do 22 hodin a v sobotu od 8 hodin do 12 hodin místního času. V ostatních místech podle odstavce 2 probíhají volby ve stejném čase jako v České republice, tudíž v pátek od 14 hodin do 22 hodin a v sobotu od 8 hodin do 14 hodin místního času.¹⁵⁵ V současné době se v Poslanecké sněmovně řeší i možnost korespondenčních voleb, zatím ale prošel návrh na zákon pouze prvním čtením.¹⁵⁶

Prezidentské volby vyhláší předseda Senátu 90 dní před koncem volebního období úřadujícího prezidenta s povinností jejich uskutečnění nejdéle 30 dní před koncem mandátu současného prezidenta. Volit prezidenta může každý svéprávný občan České republiky starší 18 let (dosáhl plnoletosti nejpozději druhého dne prezidentských voleb).

6.1 Uplynulé prezidentské volby

První přímé prezidentské volby, jak již bylo zmíněno, proběhly v lednu roku 2013. Z původních 20 kandidátů splnilo požadavky pouze 9 z nich. Novinkou pro voliče byly debaty s kandidáty nebo akce, které byly součástí jejich volebních kampaní. Někteří z kandidátů, např. Taťána Fisherová, vsadili na volební kampaň bez finančních prostředků. Fisherová se snažila upozornit na to, že bez financí je kandidatura velmi těžká, ale přesto je možná. Nechtěla lidi uplácet, ale přála si, aby se lidé sami zamysleli nad tím, koho budou volit.¹⁵⁷ V prvním kole získali nejvíce hlasů kandidáti: Miloš Zeman a Karel Schwarzenberg, kteří se dostali do druhého kola historicky první přímé volby. S 54,8 % všech platných získaných hlasů vyhrál volbu Miloš Zeman.

Následující prezidentské volby se uskutečnily 12. – 13. a 26. – 27. ledna roku 2018. V prvním kole bylo možné vybírat z 9 kandidátů. Jedinými kandidáty, kteří sbírali občanské podpisy, byly právě ti, kteří se dostali do druhého kola: Miloš Zeman, tehdejší prezident, a Jiří Drahoš. Volby opětovně vyhrál Miloš Zeman s 51,36 %.

Poslední prezidentské volby, které v České republice proběhly v roce 2023, se značně lišily od předešlých prezidentských voleb. V posledním prezidentském volebním období

¹⁵⁵ Zákon č. 275/2012 Sb. o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů. In: *e-Sbirka* [online]. 22. 8. 2012. [vid. 24. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/275?zalozka=text>

¹⁵⁶ GRIČOVÁ, A. Vláda podpořila zavedení korespondenční volby pro Čechy v zahraničí. In: *ČT24* [online]. 3. 1. 2024 [25. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vlada-podporila-zavedeni-korespondencni-volby-pro-cechy-v-zahranici-344607>

¹⁵⁷ ČESKÝ ROZHLAS. O první přímé volbě prezidenta. In: *Český rozhlas historie plus* [online]. [vid. 20. 12. 2024]. Dostupné z: již smazané, k dispozici stažené audio.

se pozornost soustředila převážně na mediální kampaně jednotlivých představitelů a jejich působení na sociálních sítích, což mohlo napomoci vyšší volební účasti, která dosáhla v prvním kole 68, 24 %, což je o 6, 3 % více než v předešlých prezidentských volbách.¹⁵⁸ Do 2. kola se dostali Petr Pavel a Andrej Babiš, z nichž zvítězil s 58, 32 % Petr Pavel, který se ujal funkce prezidenta České republiky dne 9. března 2023 na společné schůzi obou komor Parlamentu ČR ve Vladislavském sále.

¹⁵⁸ ČSÚ. Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 13.01. – 14.01.2023. In: *Český statistický úřad* [online]. 2023 [28. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2023nss/pe2?xjazyk=CZ>

7 Závěr

V práci jsme rozebrali problematiku zařazení nejenom České republiky, ale i dalších střeoevropských států do jednotlivých politických systémů, na který mají střeoevropští i angloameričtí politologové odlišný názor. Hlavním důvodem je pravděpodobně zjednodušená definice Roberta Elgieho zařazující státy s přímo voleným prezidentem mezi poloprezidentské systémy, kterou přebírá většina angloamerických odborníků, přičemž je důležité si uvědomit, že toto rozlišení je pro další analýzu postavení prezidenta klíčové. Česká republika je většinou definována jako parlamentní republika, ale Ústava ČR výslovně toto nevynezuje, její zařazení je tak stanoveno na základě vlivu jednotlivých složek moci, jejich spolupráce a pravomocí prezidenta.

Po porovnání českého a slovenského prezidenta docházíme k závěru, že mají prezidenti velmi podobné pravomoci i postavení. Rozdíl mezi prezidenty je však například ve složení slibu, zatímco český prezident skládá slib do rukou předsedy Senátu, slovenský tak činí do rukou předsedy Ústavního soudu. Důvodem je skutečnost, že předseda Ústavního soudu je apolitická osoba nebo přinejmenším stojí mimo zákonodárnou a výkonnou moc. Zajímavým rozdílem je také skutečnost, že slovenského prezidenta je možné odvolat na základě lidového hlasování, což je v případě českého prezidenta vyloučeno. U slovenského prezidenta je možnost lidového hlasování důsledkem existence prezidentovi politické odpovědnosti, kterou český prezident nedisponuje. Přestože český prezident není odpovědný ze své funkce, snažilo se ČSSD v roce 2013 o prosazení zákona, který by umožňoval odvolání prezidenta republiky na základě lidového referenda.

Ačkoliv se na první pohled může zdát postavení českého prezidenta jasné, po hlubším přezkoumání bylo zjištěno, že Ústava má značné nedostatky v jeho vymezení, čímž může dojít k svévolnému interpretování Ústavy. Prvním příkladem je vymezení toho, jak dlouhou dobu má prezident na jmenování nového premiéra po podání demise současné vlády. Ústava, jak již bylo naznačeno výše, nestanovuje lhůtu na jmenování nového premiéra, avšak udává, že by mělo dojít k jmenování co nejdříve. Prezident tak má možnost období svévolně prodlužovat, protože ústavní listina lhůtu na jmenování neurčuje.

Dalším, v posledních letech poměrně zmiňovaným, sporným bodem je také to, zda musí prezident jmenovat jako člena vlády premiérem navrhovaného kandidáta nebo může premiérův návrh odmítnout, Ústava totiž není zcela explicitní v tom, jak se má hlava státu vlastně zachovat. Odborníci Aleš Gerloch nebo Pavel Hasenkopf se shodují na tom, že prezident

má možnost návrh odmítnout v případě nezákonnosti nebo protiústavnosti návrhu (například když je ve střetu zájmů). V případě prostých nesympatií by k odmítnutí jmenování dojít nemělo, což se stalo v roce 2021, kdy Miloš Zeman odmítl jmenovat Jana Lipavského na pozici ministra zahraničí¹⁵⁹. Kromě těchto výše zmíněných bodů, Ústava také přesně nevymezuje dobu, kterou má prezident na rozhodnutí o přijetí návrhu na jmenování člena vlády.

Neméně podstatnou otázkou ústavnosti, která není Ústavou specifikována, je situace dvou premiérů. Ve chvíli, kdy vláda podává demisi do rukou prezidenta a ten pověřuje nového premiéra sestavením vlády, vyvstává otázka, který z premiérů by měl rozhodovat o vládních záležitostech. Podle výkladu Aleše Gerlocha ve funkci zůstává a rozhoduje stávající předseda vlády v demisi a jeho pravomoci přebírá nový premiér až po získání důvěry v Poslanecké sněmovně.

V interpretaci postavení prezidenta je možno nalézt rozdíl ve vymezení Ústavou a vymezením prostřednictvím zvyklostí, které bývají občas chápány jako součást ústavního pořádku. Příkladem může být jmenování na post premiéra zástupce vítězné strany z parlamentních voleb, přestože se jedná pouze o zvyklost, někteří poslanci se nemohou přenést přes výrok prezidenta Miloše Zemana, který si pohrával s myšlenkou nejmenovat vítěze voleb premiérem. Je to ale v podstatě skutečnost, na kterou měl tehdejší prezident právo, protože porušením zvyklosti by nedošlo k protiústavnímu jednání.

Největším problémem podle ústavních právníků je amnestie, která proběhla v roce 2013 a dle tehdejšího premiéra Petra Nečase byla kompletně v rukou prezidenta. Došlo zde však k porušení ústavního řádu, když se premiér nepodílel na jejím utváření a případném připomínkování. Ve chvíli, kdy schválil amnestii a zkontroloval pouze ústavní hledisko, došlo k posunu prezidentských pravomocí z parlamentního do poloprezidentského systému a prezident dostal v podstatě absolutní moc a mohl omilostnit, koho chtěl.

K největší změně v postavení prezidenta ovšem došlo prostřednictvím přímé volby, která vešla v platnost dne 22. srpna 2012. I přes dlouholetou snahu prosadit přímou prezidentskou volbu s ní někteří odborníci, do níž patří například Jan Kudrna, nesouhlasili. Vládní návrh byl podle něj nedomyšlený a spěchalo se na jeho schválení.

¹⁵⁹ KROC, V. Pokud neexistuje žádná právní překážka, prezident nemůže odmítnout jmenovat ministra, tvrdí ústavní právník Kysela, 2021. In: *Český rozhlas* [online]. 10. 12. 2021 [3. 11. 2023]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pokud-neexistuje-zadna-pravni-prekazka-prezident-nemuze-odmitnout-jmenovat-8637984>

Díky přímé volbě mají alespoň občané České republiky možnost podílet se na politickém životě, přestože se mylně domnívají, že jimi zvolený prezident prosadí jejich požadavky, které ale nespádají do jeho pravomocí. Nicméně přímá prezidentská volba je v posledních letech nejvíce populární mezi všemi typy voleb a dostává se jí nejvíce pozornosti i skrze média. Funkce prezidenta se také díky volbám z pohledu občanů posílila a začal se klást větší důraz na prezidentovu osobnost, jeho charisma a vystupování, které se staly nedílnou součástí přímých prezidentských voleb, už tedy nejde pouze o jeho politické vystupování, ale i o jeho osobnost.

Přestože je postavení prezidenta České republiky regulováno kontrasignací, domníváme se, že má v parlamentním systému poměrně významné pravomoci, mezi něž patří například sjednávání mezinárodních smluv. Navíc se mu také díky různým výkladům a nedostatečnému vymezení dostává více pravomocí, než mu původně přiznává Ústava ČR.

Cílem práce, jak jsme již zmiňovali, byla analýza prezidentských pravomocí prezidenta České republiky. Přestože jsme rozebrali téma poměrně dopodrobna, mohli bychom se dále zaměřit více na jednotlivé zákony upravující prezidentské pravomoci a prozkoumat je více do hloubky z ústavního hlediska. Dále bychom se mohli zabývat názory jednotlivých ústavních právníků a politologů na postavení prezidenta republiky, které jsme v práci vymezili pouze okrajově z důvodu rozsáhlosti práce.

8 Seznam literatury

8.1 Bibliografie

BROKLOVÁ, Eva. *Prezident Republiky československé: instituce a osobnost T.G. Masaryka*. V tomto souboru 1. vyd. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. ISBN 80-86495-07-8.

BROZ, Jan a CHMEL, Jan. *Pohled za oponu: studie o vzniku Ústavy České republiky a o kontextu její interpretace*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-172-4.

BRUNCLÍK, Miloš a KUBÁT, Michal. *Kdo vládne Česku?: poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-122-3.

CABADA, Ladislav. *Nové demokracie střední a východní Evropy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1388-1.

CABADA, Ladislav a KUBÁT, Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5.

DOČEKALOVÁ, Pavla; ŠVEC, Kamil a DANEŠ, Jaroslav. *Úvod do politologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2940-4.

GERLOCH, Aleš; HŘEBEJK, Jiří a ZOUBEK, Vladimír. *Ústavní systém České republiky*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír a ŠEDO, Jakub. *Politické systémy*. 2. aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2018. ISBN 978-80-7485-150-6.

CHARVÁT, Jakub a JUST, Petr. *První přímá volba prezidenta ČR v roce 2013: cesta k jejímu zavedení a okolnosti a politické důsledky první přímé volby*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014

JANÁK, Jan a Zdeňka HLEDÍKOVÁ. *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*. Praha: Státní pedagogické nakl., 1989. ISBN 80-04-21189-5.

JANSTOVÁ, Kateřina. Jmenování členů bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. In KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.). s. 53 – 61.

KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3 73.

KOUDELKA, Zdeněk. *Prezident republiky*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Teoretik. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-126-7.

KUDRNA, Jan (ed.). *Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 4/2011. V Praze: Karolinum, 2012. ISBN (Brož.).

NOVÁK, Miroslav a BRUNCLÍK, Miloš (ed.). *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. Bod. Praha: Dokořán, 2008. ISBN 978-80-7363-179-6.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. díl, Obecná státověda. Vysokoškolské právnické učebnice. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-628-4.

SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Přeložil Jana OGROCKÁ. Studijní texty, sv. 22. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7419-048-3.

ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2008. ISBN 9788021045200.

ŠUTKA, Pavel. *Zákon o volbě prezidenta republiky - přednosti a nedostatky ve srovnání s úpravami států Evropské unie*. Teoretik. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-169-4.

8.2 Internetové zdroje

BRUNCLÍK M., KUBÁT M. Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů. *Středoevropské politické studie* [online] 2014, roč. 16 č. 2-3, s. 118–136 [vid. 25. 1. 2024]. ISSN 1212 – 7817. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4493/3560>

BRUNCLÍK, M. Negativní parlamentarismus: cesta k efektivnějšímu fungování parlamentního režimu?. *Acta Politologica* [online]. 2009, roč. 1, č. 2, 118 – 141 [vid. 7. 2. 2024]. ISSN 1803-8220. Dostupné z: <https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/00042.pdf>. S. 120.

BROŽÍK, F. projev na 43. schůzi PS. 4. 12. 2001 [vid. 5. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/043schuz/s043168.htm#h130>

CIBULKA, L., DOMIN, M. Formovanie ústavného postavenia prezidenta Slovenskej republiky (približovanie alebo vzd'afovanie sa modelu z prvej Československej republiky)*. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA* [online]. 2018, roč. 64, č. 3, s. 49 –70 [vid. 25. 2. 2024]. ISSN 2336-6478.

ČSÚ. Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 13.01. – 14.01.2023. In: *Český statistický úřad* [online]. 2023 [28. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/prez2023nss/pe2?xjazyk=CZ>

ČTK. Vrah Kajínek omilostněný Zemanem byl propuštěn z vězení, In: ČT 24 [online]. 23. 5. 2017 [vid. 29. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vrah-kajinek-omilostneny-zemanem-byl-propusten-z-vezeni-98324>

GRIČOVÁ, A. Vláda podpořila zavedení korespondenční volby pro Čechy v zahraničí. In: ČT24 [online]. 3. 1. 2024 [25. 2. 2024]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/vlada-podporila-zavedeni-korespondencni-volby-pro-cechy-v-zahranici-344607>

JACQUES, K. Projev poslankyně Kateřiny Jacques na 62. schůzi Poslanecké sněmovny dne 2. října 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 2. 10. 2009 [vid. 6. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/062schuz/s062121.htm>

KOUDELKA, Z. Jmenování a odvolávání rektorů veřejných a státních vysokých škol a jmenování profesorů. In: *Všehrd spolek českých právníků* [online]. [vid. 25. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/jmenovani-a-odvolavani-rektoru-verejnych-a-statnich-vysokych-skol-a-jmenovani-profesoru_898fecdc-6c94-4929-83ec-664357924c2d

KROC, V. Pokud neexistuje žádná právní překážka, prezident nemůže odmítnout jmenovat ministra, tvrdí ústavní právník Kysela, 2021. In: *Český rozhlas* [online]. 10. 12. 2021 [3. 11. 2023]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/pokud-neexistuje-zadna-pravni-prekazka-prezident-nemuze-odmitnout-jmenovat-8637984>

KUBÁT, M. Jak definovat poloprezidentský režim?. *AUC Iuridica* [online]. 2014, roč. 61, č. 1, s. 137–152 [vid. 3. 1. 2024]. ISSN 0323-0619. Dostupné z: https://www.prf.cuni.cz/sites/default/files/soubory/2020-01/Iurid_1_2014.pdf.

KUDRNA, J. Ústavní převrat v přímém přenosu. In: *Hospodářské noviny* [online]. 12. 1. 2013 [vid. 15. 2. 2024]. Dostupné z: <https://nazory.hn.cz/c1-59105200-jan-kudrna-ustavni-prevrat-v-primem-prenosu>.

MUSIL, A. Žaloba na prezidenta se k Ústavnímu soudu nedostane. Poslanci odmítli senátní návrh. In: *ČT 24*. 26. 9. 2019 [vid. 28. 12. 2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/zaloba-na-prezidenta-se-k-ustavnimu-soudu-n-edostane-poslanci-odmitli-senatni-navrh-59461>

NRSR. Ústava Slovenskej republiky. In: Národní shromáždění Slovenské republiky [online]. [23. 1. 2024]. Dostupné z: https://www.nrsr.sk/web/Ustava/ustava_202309/index.html

POLČÁK, S. Projev Stanislava Polčáka na 9. schůzi Poslanecké sněmovny dne 8. prosince 2010. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 8. 12. 2010 [vid. 7. 12. 2023] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/009schuz/s009062.htm#r2>

POSPÍŠIL, J. Projev poslance Jiřího Pospíšila na 56. schůzi Poslanecké sněmovny dne 5. května 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 5. 5. 2009 [vid. 7. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056124.htm>

POSPÍŠIL, J. Vystoupení JUDr. Jiřího Pospíšila při projednávání bodu č. 23, 8. schůze PS. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 11. 2002 [5. 1. 2024]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/008schuz/s008055.htm>

PRÁVNICKÁ FAKULTA UK. Moc výkonná, prezident republiky - prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc. In: *Youtube* [online]. 4. 5. 2020 [vid. 25. 10. 2023]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6_SfpXA2JfY

PROCHÁZKOVÁ, Andrea. Prezident ústavu porušil, shodli se právníci. Zbytek je na poslancích. In: *Respekt* [online]. 24. 9. 2019 [vid. 21. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/prezident-ustavu-porusil-shodli-se-pravnici-zbytek-je-na-poslancich>.

PSP ČR. 24. schůze, 17. hlasování. In: *Senát Parlamentu České republiky* [online]. 18. 7. 2012 [vid. 25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/psenat/hlasy?G=13080&O=8>

PSP ČR. 8. schůze, 77. hlasování, Návrh novely Ústavy ČR. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 11. 2002 [29. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=30256>

PSP ČR. 44. schůze, 126. hlasování, Návrh novely Ústavy ČR. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 11. 5. 2005 [30. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=38893>

PSP ČR. 43. schůze, 130. hlasování, Návrh Ústavy České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online] 4. 12. 2001 [3. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=27264>

PSP ČR. 39. schůze, 355. hlasování, Novela ústavního z. Ústava České republiky In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 15. 12. 2004 [27. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/en/sqw/hlasy.sqw?G=37840>

PSP ČR. 32. schůze, 149. hlasování, Novela z. - Ústava České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. [vid. 29. 11. 2023]. Dostupné z: [Hlasování Poslanecké sněmovny - 32/149 \(psp.cz\)](https://www.psp.cz/Hlasovani-Poslaneckej-snemovny-32/149)

PSP ČR. 9. schůze, 56. hlasování, Novela z. Ústava České republiky. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 8. 12. 2010 [vid. 25. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52838>

PSP ČR. 79. schůze, 52. hlasování, Novela z. Ústava České republiky. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 27. 5. 2010 [7. 11. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=52360>

PSP ČR. Sněmovní tisk 349/0, část č. 1/8 Novela ústavního z. Ústava České republiky In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online] 2003 [5. 11. 2023]. Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=0>.

PSP ČR. S t a n o v i s k o vlády k návrhu ústavního zákona, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb. a ústavního zákona č. 300/2000 Sb. (sněmovní tisk č. 1109). In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 7. 11. 2001 [vid. 12. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1998ps/tisky/t110901.htm>

PSP ČR. Usnesení Stálé komise Senátu pro Ústavu České republiky a parlamentní procedury č. 9 ze dne 3. 7. 2002. In: *Parlament České republiky, Senát* [online]. [vid. 15. 1. 2024]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pszenat/htmlhled?action=doc&value=11879>

PSP ČR. Ústava České republiky. In: *Poslanecká sněmovna České republiky* [online]. 2013 [vid. 25. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

SIROTA, Igor. In: *Rudé právo* [online]. 11. 12. 1989 [vid. 26. 10. 2023]. Dostupné z: <https://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1989/12/11/1.png>

ŠKROMACH, Z. Projev poslance Zdeňka Škromacha na 56. schůzi Poslanecké sněmovny ze dne 5. května 2009. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 5. 5. 2009 [vid. 7. 12. 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/056schuz/s056128.htm>

Sněmovní tisk 349/0 (IV. volební období). Dostupný z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=349&ct1=0>.

ÚSTAVNÍ SOUD. Postavení a pravomoci Ústavního soudu. In: *Ústavní soud*. 2015 [vid. 20. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. In: *Zákony pro lidi* [online]. 2020 [23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>, KOUDELKA, Zdeněk., pozn. 50, s. 155.

Zákon č. 166/1993 Sb., O Nejvyšším kontrolním úřadu ve znění zákona 46/2020 Sb. In: *Nejvyšší kontrolní úřad* [online]. 2020 [vid. 23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/assets/nezarazene/zakon-166-1993-web.pdf>

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, odst. 2, paragraf 5. In: *e-Sbírka* [online]. [5. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1999/219?zalozka=text>

Zákon č. 157/1994 Sb. o státních vyznamenáních České republiky. In: *e-Sbírka* [online]. 29. 7. 1994 [vid. 26. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/1994/157?zalozka=text>

Zákon č. 275/2012 Sb. o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů. In: *e-Sbírka* [online]. 22. 8. 2012. [vid. 24. 11. 2023] Dostupné z: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2012/275?zalozka=text>